

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทัศนะของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อการเตรียมความพร้อมด้านการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง ได้กำหนดหัวข้อในการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎี
 - 1.1 ทฤษฎีความพร้อม
 - 1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการปลดปล่อย
 - 1.3 แนวคิดความพร้อม
 - 1.4 แนวคิดการเตรียมความพร้อม
 - 1.5 แนวคิดองค์ประกอบของความพร้อม
 - 1.6 แนวคิดปรัชญาการลงโทษ
 - 1.7 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ
 - 1.8 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้เรือนจำ
 - 1.9 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงานฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง
 - 1.10 แนวคิดเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์
2. การเตรียมความพร้อมด้านการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ
 - 2.1 การดำเนินการจัดการศึกษาวิชาชีพ
 - 2.2 องค์ประกอบในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด
 - 2.3 การศึกษาวิชาชีพ
 - 2.4 การฝึกทักษะอาชีพ
 - 2.5 การพัฒนาจิตใจ
 - 2.6 ศูนย์เตรียมการปลดปล่อย
3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดในการศึกษา

1. แนวคิดทฤษฎี

1.1 ทฤษฎีความพร้อม (Readiness Theory)

เนตรนิล ศิริภัทร (2535, น. 44-45) ได้อธิบายว่า นักจิตวิทยาได้แบ่งแยกทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. Natural Readiness Approach นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เห็นว่า ความพร้อมเป็นเรื่องของธรรมชาติ โดยทำการทดลองกับเด็กอายุ 2-3 ปี พบว่าเมื่อเด็กมีวุฒิภาวะและมีความพร้อมแล้ว เด็กก็จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องฝึกหัด ความพร้อมของเด็กมิได้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กแต่ขึ้นอยู่กับความสามารถและวุฒิภาวะเด็กแต่ละคน นอกจากนี้ นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ ยังให้ความเห็นอีกว่า การที่เด็กจะไปโรงเรียนหรือเด็กจะเรียนรู้อะไรได้นั้น เด็กควรจะต้องมีความพร้อมก่อนโดยเปิดโอกาสให้เด็กได้มีวุฒิภาวะ ได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมและเรียนรู้ประสบการณ์ด้วยตนเองด้วยวิธีการของเขาเสียก่อน จะเป็นผลทำให้การเรียนรู้ของเด็กมีประสิทธิภาพ เพราะเด็กที่มีวุฒิภาวะก็จะเริ่มต้นเรียนด้วยความมั่นใจ และสามารถเรียนได้อย่างรวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น โดยไม่ประสบกับความล้มเหลวอีกด้วย

2. Guided-experience Approach นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เชื่อว่า ความพร้อมสามารถเร่งให้เกิดขึ้นได้ด้วยการจัดประสบการณ์ให้ เพราะเขาเชื่อว่า การรอให้เด็กมีความพร้อมเป็นการเสียเวลา แต่การช่วยให้เด็กพร้อมก็จะทำให้เด็กเรียนรู้ได้เร็วขึ้นและมีประสิทธิภาพ

เฮนรี เคลย์ ลินด์เกรนด์ (Lindgren อ้างถึงใน วิมล ฐวีวงศ์พงษ์เดช, 2545, น. 30) ได้เสนอแนวคิดทฤษฎีของความพร้อมว่า ความพร้อมในการเข้าไปศึกษาในโรงเรียน นักเรียนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนวิชาต่าง ๆ เช่น นักเรียนที่จะเรียนวิชาเรขาคณิตต้องเรียนวิชาพีชคณิตมาก่อน หรือจะเรียนวิชาประวัติศาสตร์ตอนกลางก็ต้องเรียนวิชาประวัติศาสตร์โบราณก่อน นักจิตวิทยามีความคิดเห็นว่าความพร้อมเป็นเรื่องของปรากฏการณ์สลับซับซ้อนมาก ความพร้อมมิใช่เป็นเรื่องของปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในโรงเรียนเท่านั้น ต้องรวมถึงเรื่องของการมีเจตคติมีศีลธรรม มีความชอบธรรมและรับผิดชอบ มีสติปัญญา มีความสามารถและมีสุขภาพจิตที่ดีด้วย ซึ่งองค์ประกอบความพร้อมดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยสำคัญของนักเรียนที่จะต้องมีเพื่อจะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการปลดปล่อย

การเตรียมการปลดปล่อย (Pre-release) หรือการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังที่จะได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำ หรือทัณฑสถาน ให้สามารถปรับตัวและจิตใจ ให้กลับคืนสู่ครอบครัว สังคม และชีวิตปกติ ตลอดจนมีอาชีพที่สุจริตเลี้ยงตนเองและครอบครัวต่อไปได้นั้น ถือเป็นการคุ้มครองป้องกันสังคม ให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพมากประการหนึ่ง และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการแก้ไข พื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยวิธีการทางทัณฑวิทยาแนวใหม่ในเรือนจำและทัณฑสถาน ทั้งนี้ แม้เรือนจำ ในปัจจุบันจะได้พยายามหาแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างมีมนุษยธรรม เพื่อให้พ้นฟูแก้ไขบุคคลเหล่านั้นให้กลับตนเป็นพลเมืองดีภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้วก็ตาม แต่จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากสังคมภายนอก การต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบเป็นเวลานาน ๆ ทำให้ผู้กระทำความผิดประสบปัญหาการปรับสภาพชีวิตและกลับคืนสู่ชีวิตปกติในสังคม ดังนั้นเรือนจำ และทัณฑสถาน จึงต้องมีการเตรียมการปลดปล่อย เพื่อให้ผู้ต้องขังพร้อมที่จะออกไปเผชิญชีวิตกับสังคมภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวความคิดเกี่ยวกับ การเตรียมการปลดปล่อยเกิดขึ้น เนื่องจากแนวความคิดสำคัญ ๆ 3 ประการ คือ

1. ปรัชญาของการลงโทษเปลี่ยนไปจากการแก้แค้นเป็นการแก้ไข ต้นคริสต์ศตวรรษ ที่ 19 มีการตื่นตัวทางด้านมนุษยธรรมมีการนำความรู้ทางจิตวิทยา และสังคมวิทยามาใช้ในการศึกษาถึงสาเหตุการกระทำผิด ซึ่งพบว่าสาเหตุเกิดจากทางร่างกาย จิตใจ หรือสังคม ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด จึงควรเป็นการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดด้วยการอบรม ให้มีความสำนึกไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ตลอดจนหาวิธีการแก้ไขให้ตรงกับสาเหตุในการกระทำผิดนั้น ๆ เนื่องจากเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า การลงโทษด้วยวิธีการแก้แค้นผู้กระทำความผิดเพียงวิธีเดียว ไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีได้ ในทางตรงข้ามอาจทำให้ผู้กระทำความผิดมีนิสัยและพฤติกรรมที่เลวลงยิ่งขึ้น ดังนั้นปรัชญาการลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดจึงมีความมุ่งหมายเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิด กลับมากระทำผิดซ้ำอีก ทำให้เกิดวิธีการปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ เช่น การฝึกวิชาชีพ การศึกษาอบรมทางด้านวิชาสามัญ ด้านธรรมศึกษา จิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ ฯลฯ รวมทั้งการเตรียมการปลดปล่อย ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งในการแก้ไขผู้กระทำความผิด

นักอาชญาวิทยามีความเห็นว่าการเตรียมการปลดปล่อยผู้ต้องขังเป็นกระบวนการปฏิบัติที่ยุ่งยากและสำคัญที่สุด ผลแห่งการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำที่ดีแล้วนั้น อาจจะประสบความสำเร็จความล้มเหลวได้ หากขาดแผนการเตรียมการปลดปล่อยที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากว่าในระหว่างที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ ย่อมไม่อาจที่จะทราบถึงความเป็นไปหรือความเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก เมื่อได้รับการปลดปล่อย อาจจะประสบปัญหาการปรับสภาพชีวิตที่เป็นอิสระขึ้นได้ เป็นผลให้เกิดปัญหาขัดแย้งในจิตใจและหากได้รับการดูหมิ่นจากสังคมภายนอกด้วยแล้ว ก็อาจจะประทุพติตเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมขึ้นอีก (ประเสริฐ เมฆมณี, 2523, น. 498)

2. การป้องกันสังคมจากอาชญากรรม ผู้พ้นโทษจำนวนไม่น้อยที่ต้องหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เพราะปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ เนื่องจากในขณะที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ และทัณฑสถานจะได้รับประสบการณ์ ดังนี้

2.1 การได้รับผลกระทบทางสุขภาพกาย สุขภาพจิต ซึ่งเกิดจากการต้องเผชิญกับการสูญเสียเสรีภาพ อิสระภาพและสิทธิต่าง ๆ ที่เคยมี นับตั้งแต่การถูกตรวจค้นร่างกายอย่างละเอียด การสวมใส่เครื่องแบบผู้ต้องขัง การถูกตัดผม เหล่านี้ล้วนทำให้สถานภาพเก่าของเขาถูกเปลี่ยนให้สูญเสียไปพร้อมกับ การแทนที่ของสถานภาพของผู้ต้องขัง คือ ทำลายเอกลักษณ์ที่มีมาก่อนของผู้ต้องขังและเสนอเอกลักษณ์ใหม่ที่มีลักษณะต่ำต้อยกว่าเดิม (พัชราภรณ์ เวทวงศ์วาน, 2532, น. 18-23) การลดสถานภาพและการสูญเสียที่เกิดจากการจำคุกนี้ ทำให้ผู้ต้องขังเกิดอาการทางจิตและความผิดปกติทางบุคลิกภาพ อาการซึมเศร้า แยกตัวทางสังคม วิดกกังวล ก้าวร้าว และหวาดระแวง (Gibbs, 1987, p. 288) ผลกระทบของเรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังอีกประการ คือ ผลกระทบต่อสุขภาพกาย การที่ต้องอยู่กันอย่างแออัด ร่วมกับผู้ต้องขังอื่น การที่ต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพจิตล้วนแต่มีผลต่อเนื่องมาถึงปัญหาการปรับตัวของผู้กระทำผิดภายหลังพ้นโทษ

2.2 เรือนจำยังเป็นที่รวมของผู้กระทำผิดในประเภทต่าง ๆ หลายประเภท และโดยสภาพของเรือนจำแล้ว ผู้กระทำผิดเหล่านี้จะต้องอยู่ร่วมกัน และคบหาสมาคมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น โอกาสที่จะมีการถ่ายทอดทางเทคนิคในการประกอบอาชญากรรมตลอดจนทัศนคติต่อการกระทำผิด ในระหว่างผู้ต้องขังก็อาจจะมีมากขึ้น จึงทำให้ผู้ต้องขังที่ไม่มีสันดานเป็นผู้ร้าย ได้รับการถ่ายทอดทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิตต่าง ๆ จากผู้ต้องขังที่มีความชัดเจนแล้วได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขผู้กระทำผิดประเภทที่ได้กระทำผิดโดยพลั้งพลาด (นทีจิตสว่าง, 2535, น. 32)

2.3 การแก้ไขผู้กระทำผิดโดยใช้เรือนจำนั้น เป็นการบังคับให้ผู้กระทำผิดเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขตนเอง ผู้ต้องขังในเรือนจำไม่อาจเลือกเข้าร่วมในกิจกรรมตามความสมัคร

ใจ ทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมเหล่านั้น ได้อย่างเต็มที่ซึ่งการบังคับนั้นเป็นข้อบกพร่องประการหนึ่งในการแก้ไขผู้กระทำผิดโดยใช้เรือนจำ (Morris, 1974, p. 64) และทำให้การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้เรือนจำขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างแท้จริง

2.4 ค่านิยม และวัฒนธรรมที่เขาเรียนรู้จากชีวิตในเรือนจำ ต่างจากค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมภายนอกเป็นอย่างมาก ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษจึงอาจรู้สึกแปลก รู้สึกว่าไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมภายนอก ตลอดจนการจำคุกเป็นมลทินอย่างหนึ่งที่ทำให้สังคมภายนอกไม่ยอมรับพวกเขา และเป็นอุปสรรคทำให้ผู้กระทำผิดไม่สามารถเริ่มชีวิตภายใต้กรอบกฎหมาย โดยการหางานเลี้ยงชีพตนเองและเข้ากิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ ได้ ความรู้สึกแปลกแยกของผู้กระทำผิดต่อสังคมและการไม่ยอมรับของสังคมนี้ อาจมีผลให้ผู้กระทำผิดปรับตัวต่อสังคมปกติไม่ได้และหันไปกระทำผิดซ้ำอีกครั้ง โดยใช้พฤติกรรมผิดกฎหมายที่เรียนรู้ขณะจำคุกมาใช้ในการก่ออาชญากรรม (Schrag, 1971, pp. 81-112)

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนมีผลต่อเนื่องมาถึงปัญหาการปรับตัวเพื่อกลับคืนชีวิตปกติในสังคมซึ่งนับเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญมาก ซึ่งหากปราศจากการให้ความช่วยเหลือแล้ว อาจทำให้ผู้กระทำผิดหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีกภายหลังพ้นโทษ เนื่องจากความจำเป็นในการดำรงชีวิตบิบบังคับ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษ เพื่อกลับเข้าสู่สังคมจึงเป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาแล้ว และเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของผู้กระทำผิดในเรือนจำ

3. การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ต้องขัง แนวความคิดเกี่ยวกับการเตรียมการปลดปล่อยเกิดขึ้น เพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ต้องขัง เพราะผู้ต้องขังนั้นเปรียบเทียบกับคนเจ็บ ในระหว่างถูกคุมขังก็ต้องการการเยียวยารักษา เป็นการเตรียมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุข เพื่อสังคมจะได้เป็นสุขด้วยเมื่อเขาพ้นโทษข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรม ที่ต้องยอมรับกันก็คือผู้ต้องโทษส่วนใหญ่มิได้ใช้ชีวิตตลอดชีวิตของเขาอยู่ในที่คุมขังหากแต่มีวันใดวันหนึ่งในอนาคต เขาจะต้องกลับออกมาสู่โลกภายนอก และมาใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่น ๆ ในชุมชนเพื่อให้เขาปรับตัวเองให้เป็นปกติ และสำหรับผู้ที่กำลังจะได้รับการปลดปล่อยควรเน้นที่ช่วยให้เขาปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และเพื่อประสิทธิภาพในการเตรียมการปลดปล่อย ควรจะมีการตระเตรียมแผนการปลดปล่อย (Prerelease programs) และการให้บริการด้านติดตามผลสงเคราะห์ (After-Care Service) แก่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างจริงจัง (ประเสริฐ เมฆมณี, 2523, น. 499)

1.3 แนวคิดความพร้อม

ความพร้อม (Readiness)

ความหมาย เป็นปัจจัยที่สนับสนุนบุคคลให้สามารถทำกิจกรรมบางสิ่งบางอย่างต่อไปได้ มีผู้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของความพร้อมต่าง ๆ กัน ดังนี้

เดโช สนวนานนท์ (2512, น. 249) ให้ความหมายของความพร้อมว่า หมายถึง สภาพการเตรียมตัวเพื่อตอบสนองหรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ทวี ท่อแก้ว และ อบรม สันนิบาล (2517, น. 30) ได้ให้ความหมายของความพร้อมว่า หมายถึง ลักษณะทั้งหมดในตัวบุคคลที่สามารถรวบรวมขึ้น เป็นเครื่องมือให้ใช้ในการตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง คือ การเตรียมที่จะเจริญงอกงามต่อไปหรือการที่จะก้าวหน้า

จิตรา วสุวานิช (2518, น. 25-31) ได้ให้ความหมายของความพร้อมว่า คนเคยทำอะไรได้ดีหรือไม่จะต้องมีความพร้อม ซึ่งความพร้อมที่เกิดขึ้นจะต้องขึ้นอยู่กับความตื่นตัวทางด้านจิตใจ ความพร้อมทางด้านร่างกาย ความพร้อมทางด้านอารมณ์และสังคมและความพร้อมทางด้านวุฒิภาวะ

อาทร ยาวปราณี (2520, น. 49) ได้ให้ความหมายของความพร้อมว่า หมายถึง สภาวะหรือสภาพที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลแล้วเป็นผลให้การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2524, น. 229-330) ได้ให้ความหมายของความพร้อมว่า หมายถึง สภาพความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความพร้อมที่จะตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งทางด้านร่างกาย ได้แก่ วุฒิภาวะ ซึ่งหมายถึง การเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ของอวัยวะร่างกายที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือพอใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ

เตือนใจ เศรษฐ์สัณโกล (2527, น. 51) ให้ความหมายของ ความพร้อมว่า หมายถึง สภาพแห่งความเจริญงอกงามและการพัฒนาการอย่างสูงสุดของบุคคลทั้งกาย สมอง อารมณ์ และสังคมจนถึงระดับที่จะเรียนรู้

ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ (2532, น. 4-5) ได้กล่าวถึง ความพร้อมในการจัดการศึกษาว่า หมายถึง สภาพของการบริหารและการวางแผนที่มีการพัฒนาศักยภาพที่สมบูรณ์ในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อจัดการศึกษาให้ทันสมัยทันสถานการณ์ และพัฒนาให้ทันกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน

สุชา จันทรเฒ และ สุรางค์ จันทรเฒ (2520, น. 175) ให้ความหมายของ ความพร้อม หมายถึง สภาพของการเจริญเติบโตบวกกับความสนใจและความรู้อันเป็นพื้นฐานที่สูงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยสะดวก

พรณี ชูทัย (2522, น. 15) กล่าวว่า ความพร้อมเป็นสภาวะของบุคคลที่จะเรียนรู้ สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิดผล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ วุฒิภาวะ การได้รับการฝึกฝน การเตรียมตัว และความสนใจหรือแรงจูงใจ

ทิพย์สุด สาเมธเสนีย์ (2528, น. 15-16) ได้ให้ความเห็นว่า ความพร้อมทางการเรียน ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการเคลื่อนไหว ได้แก่ การใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็กและประสาทสัมผัส

2. พฤติกรรมด้านสังคม ได้แก่ การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และบุคคล

3. พฤติกรรมทางการเรียนรู้การคิด ได้แก่ การรู้จักคิดหาเหตุผลและการหาความสัมพันธ์

4. พฤติกรรมด้านภาษา ได้แก่ การเข้าใจในคำพูด ความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น

แมคเคชิน (Mckechine, 1966, p. 150 อ้างถึงใน เอมอร์ เสียงใหญ่, 2541, น. 12) ให้ความหมายของความพร้อมว่า หมายถึง ลักษณะที่ผู้ที่จะกระทำมีความคล่องตัว กระตือรือร้น ความตั้งใจในการทำพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้กิจกรรมที่ทำนั้นบรรลุถึงผลสำเร็จ

แทตเชอร์ (Thatcher อ้างถึงใน เอมอร์ เสียงใหญ่, 2541, น. 12) ได้ให้ความหมายของความพร้อมว่า หมายถึง ความสามารถตกลงใจความปรารถนาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมความพร้อมเกิดจากลักษณะทางวุฒิภาวะประสบการณ์และอารมณ์ของผู้เรียน ความพร้อมจึงเป็นการพัฒนาคนให้มีความสามารถที่จะเรียนหรือทำกิจกรรม

ครอนบาท (Cronbach อ้างถึงใน เอมอร์ เสียงใหญ่, 2541, น. 12) ได้ให้ความหมายของความพร้อมว่า หมายถึง สภาพของผู้เรียนพร้อมที่แสดงออกได้ ทั้งในการใช้ภาษา การสังเกตพื้นฐาน ประสบการณ์เดิมและอื่น ๆ ความพร้อมขึ้นอยู่กับระดับวุฒิภาวะทางกายใจ และสติปัญญา

โนลส์ (Knols อ้างถึงใน เอมอร์ เสียงใหญ่, 2541, น. 12) ได้กล่าวไว้เป็นใจความพอสรุปได้ว่า ความพร้อมที่จะส่งเสริมให้การศึกษาของผู้ใหญ่ประสบผลสำเร็จมีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ ความพร้อมด้านเวลาและความพร้อมด้านเศรษฐกิจ เช่น ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะสนใจศึกษาเรื่องเหล่านั้นหรือไม่ เวลาจะเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาหรือไม่ หากผู้ใหญ่มีความพร้อมในลักษณะที่กล่าวแล้ว จะช่วยให้ผู้ใหญ่ศึกษาด้วยความสะดวกมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียน

แก๊งค์ (Gange อ้างถึงใน เอมอร์ เสี่ยงใหญ่, 2541, น. 12) ถือว่าองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความพร้อม ได้แก่ ความสนใจหรือความใส่ใจแรงจูงใจและสภาพของการพัฒนา

ฐิตียา เพชรมณี (2540, น. 27) ศึกษาความหมายของความพร้อมสรุปได้ว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพที่บุคคลมีภาวะสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความสามารถที่จะเรียนรู้และทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ การได้รับการฝึกฝนการเตรียมตัว และความสนใจและแรงจูงใจ

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ความพร้อม หมายถึง การพัฒนาที่สมบูรณ์ขึ้น ในสภาพที่เตรียมพร้อมเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นผลมาจากการเตรียมการไว้ก่อนแล้วอย่างพร้อมมูลสำหรับกิจกรรมนั้น ๆ

1.4 แนวคิดการเตรียมความพร้อม

เบญจพร วชิรศรีสมุทร (2545, น. 17) ให้ความหมาย การเตรียมความพร้อมเพื่อการมีงานทำ หมายถึง การเตรียมในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงาน รวมทั้งบุคลิกภาพที่เหมาะสม เพื่อสร้างโอกาสในการมีงานทำ และให้มีความพร้อมในการทำงาน โดยได้งานทำมีรายได้เพียงพอในการเลี้ยงชีพ มีความมั่นคงในการทำงาน และความพึงพอใจในการทำงาน

นิภา ส. ตุมรสนุทร และ นางลักษณ เอมประดิษฐ์ (2534, น. 31) กล่าวถึง การเตรียมความพร้อมว่าเป็นบทบาทของบุคลากรในสถานสงเคราะห์ ที่จะต้องมีความรับผิดชอบภายในสถานสงเคราะห์ โดยมุ่งจัดการภายในสถานสงเคราะห์ให้มีความพร้อมด้านการเป็นแหล่งศึกษาเป็นแหล่งฝึกฝนอาชีพให้การพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคมเด็ก ทั้งยังเป็นบ้านที่อบอุ่นของเด็กทั้งหลายที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ ไม่เพียงแต่เท่านั้นบุคลากรจะถูกมอบหมายงานให้เตรียมความพร้อมแก่ครอบครัวของเด็ก และชุมชนของเด็กให้มีความเข้าใจและยอมรับเด็กให้กลับสู่ครอบครัวและชุมชนได้ดี เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหาขัดข้องในด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบิดา มารดาหรือสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว รวมทั้งกับชุมชนละแวกบ้านที่เด็กจะต้องเกี่ยวข้องด้วย

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า การเตรียมความพร้อม หมายถึง สภาพของบุคคลพร้อมที่จะกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง และมีแนวทางที่จะประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าได้มี

การเตรียมตัวไว้ก่อนเพื่อกิจกรรมนั้น อย่างผู้มีร่างกายและจิตใจเข้มแข็ง มีแรงจูงใจหรือพอใจมีประสบการณ์และการได้รับการฝึกอบรมแล้ว

1.5 แนวคิดองค์ประกอบของความพร้อม

องค์ประกอบของความพร้อม กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2524, น. 229-230) ได้แยกองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพร้อมไว้ ดังนี้

1. วุฒิภาวะ (Maturity) หมายถึงการเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เซาว์ปัญญาและอารมณ์

2. ประสบการณ์เดิม และความรู้เดิม (Experience) ผู้ที่มีประสบการณ์เดิมมากเท่าไรย่อมมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย

3. การจัดบทเรียนของผู้สอน ถ้าจัดบทเรียนโดยถือความสามารถของผู้เรียนเป็นหลักจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ดีกว่า และควรถือเอาเนื้อหาวิชาเป็นหลัก

4. การสอนของผู้สอน ควรคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน โดยค่อย ๆ สอนตามความสามารถของผู้เรียนมากกว่าการเร่งสอนเพื่อให้จบเนื้อหาหลักสูตรโดยเร็วจนผู้เรียนตามไม่ทันการเรียนก็เกิดขึ้นยาก

พรวณี ช. เชนจิต (2528, น. 34) กล่าวถึงองค์ประกอบของความพร้อมไว้ 3 ประการ คือ

1. วุฒิภาวะ
2. การได้รับการอบรมและเตรียมตัว
3. ความสนใจหรือแรงจูงใจ

วนิดา วีระกุล (2534, น. 17) กล่าวว่า ความพร้อมจะเกิดขึ้นได้ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ คือ

1. วุฒิภาวะ
2. ประสบการณ์ทางสังคม
3. ความสนใจ
4. แรงจูงใจ
5. ความกระตือรือร้น

ดาว์นิง และ แทคเรย์ (Downing and Thachrey อ้างถึงใน วิมล จีวงศ์พงษ์เดช, 2545, น. 31) ได้แบ่งองค์ประกอบความพร้อมไว้ 4 กลุ่ม คือ

1. องค์ประกอบทางกาย (Physical Factors) ได้แก่ การบรรลุนิติภาวะด้านร่างกายทั่วไป
2. องค์ประกอบทางสติปัญญา (Intellectual Factors) ได้แก่ ความพร้อมด้านสติปัญญา โดยทั่วไป ความสามารถในการรับรู้ (Perception) และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล
3. องค์ประกอบด้านอารมณ์ แรงจูงใจและบุคลิกภาพ (Emotion Factors and Motivation Personality Factors) ได้แก่ ความมั่นคงทางด้านอารมณ์และความต้องการที่จะเรียนรู้
4. องค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Factor) ได้แก่ ประสบการณ์ทางสังคม

กู๊ด (Good อ้างถึงใน วิมล จีวงศ์พงษ์เดช, 2545, น. 32) ได้แบ่งองค์ประกอบของความพร้อมไว้ 3 ประการ คือ

1. วุฒิภาวะ
 2. ประสบการณ์
 3. อารมณ์ของผู้เรียน
- กล่าวโดยสรุป คือ องค์ประกอบของความพร้อม ได้แก่
1. ความพร้อมทางด้านร่างกาย ควรพิจารณาถึงความคล่องแคล่ว ว่องไว และอวัยวะที่จะช่วยให้เกิดการปฏิบัติได้ดี
 2. ความพร้อมทางสติปัญญา ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล
 3. ความพร้อมทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความสนใจหรือแรงจูงใจ ความกระตือรือร้น
 4. ความพร้อมทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การได้รับการอบรมและเตรียมตัวประสบการณ์ทางสังคม

1.6 แนวคิดปรัชญาการลงโทษ

การลงโทษผู้กระทำความผิดในแต่ละสังคมและแต่ละยุคสมัยจะมีแนวคิดและปรัชญาในการลงโทษที่แตกต่างกันไป วัตถุประสงค์ในการลงโทษสรุปได้ดังนี้ (นัทธี จิตสว่าง, 2540, น. 23)

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)
 2. การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)
 3. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation)
 4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)
1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

เป็นวัตถุประสงค์การลงโทษที่มีมาแต่สมัยโบราณ รูปแบบการลงโทษจะมีลักษณะรุนแรง ป่าเถื่อน เช่น การตัดอวัยวะ การเฆี่ยนตี ทรมาน และการประหารชีวิต เพื่อเป็นการขุดเซยและให้สาสมกับความผิดเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแบบ “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” เช่น ผู้ที่ฆ่าผู้อื่น ก็สมควรได้รับโทษให้ตายไปตามกัน

2. การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)

การลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบและเกรงกลัวจนไม่กล้ากระทำความผิดอีกต่อไป อีกประการหนึ่งก็เพื่อเป็นการเตือนมิให้คนอื่น ๆ ทำตามอย่างผู้กระทำความผิดเพราะจะถูกลงโทษเช่นเดียวกัน (สุพจน์ สุโรจน์, 2539, น. 149)

3. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation)

การลงโทษเพื่อตัดโอกาสเป็นการลงโทษเพื่อบังคับการกระทำความผิดซ้ำ โดยให้ผู้กระทำความผิดหมดโอกาสที่จะกระทำความผิดขึ้นอีก โดยขจัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม เช่น การเนรเทศให้ไปอยู่ที่อื่น หรือการตัดอวัยวะที่ใช้ประกอบการกระทำความผิดเพื่อให้หมดโอกาสในการกระทำความผิดอีก เช่น ตัดมือพวกลักขโมย

4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

แนวคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูเป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตัวหรือแก้ไขปรับปรุงตนเอง เพื่อมิให้กระทำความผิดมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการขัดเกลาให้ดีขึ้น โดยใช้มาตรการการลงโทษที่ไม่รุนแรง เช่น การรอลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับแทนการจำคุก หรือใช้มาตรการชุมชนในการแก้ไขผู้กระทำความผิด สำหรับผู้ที่ได้รับโทษจำคุกมาระยะเวลาหนึ่ง ก็จะมีมาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูขณะอยู่ในเรือนจำ ให้ได้รับโทษในเรือนจำเท่าที่จำเป็นโดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุมในขณะที่พวกที่ใช้วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไขโดยการฝึกอาชีพ ให้การศึกษา อบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อบังคับแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดมีความบกพร่องและเป็นเหตุให้กระทำความผิด (นัทธี จิตสว่าง, 2536, น. 30)

ในการลงโทษผู้กระทำผิดของแต่ละสังคมในปัจจุบันนี้ มิได้ใช้แนวทางใดอย่างชัดเจน แต่จะเป็นการใช้วัตถุประสงคในการลงโทษในลักษณะดังกล่าวมาข้างต้นรวมกัน เพราะวัตถุประสงคใดวัตถุประสงคหนึ่งไม่สามารถยึดเป็นหลักในการป้องกันอาชญากรรมได้ ดังนั้นต้องมีการผสมผสานในแต่ละอย่างเข้าด้วยกัน ซึ่งจะมุ่งเน้นด้านใดมากนั้นก็ขึ้นอยู่กับลักษณะวัฒนธรรม และแนวความคิดของผู้คนในสังคมนั้น ๆ

1.7 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ

ทัศนะเป็นความเชื่อความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สิ่งของการกระทำ สถานการณ์และอื่น ๆ รวมทั้งท่าทีที่แสดงออกที่บ่งถึงสภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นนามธรรมและเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแสดงออกด้านการปฏิบัติ แสดงให้ทราบถึงแนวทางของการสนองตอบของบุคคลต่อสิ่งเร้า

ประโยชน์ของทัศนะ

1. ช่วยทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยการจัดระบบสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัว
2. ช่วยให้ผู้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิดความจริงบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตัว
3. ช่วยในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิกริยาตอบโต้ หรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกไปนั้น ส่วนมากจะทำในสิ่งที่นำความพอใจมาให้หรือเป็นบำเหน็จจากสิ่งแวดล้อม
4. ช่วยให้ผู้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเอง ซึ่งนำความพอใจมาให้บุคคลนั้น ในส่วนที่ช่วยให้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมนั้น ดังจะเห็นจากในกลุ่มของบุคคลที่มีทัศนะที่เหมือนกันนั้นมักเข้ากันได้ง่าย เช่น บุคคลที่มีทัศนะไปในทางที่ชอบกีฬา มักจะเข้ากันได้ โดยการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องกีฬาหากยังเป็นเรื่องกีฬาที่ชอบเหมือนกัน เช่น ท่านชอบกีฬาฟุตบอลยิ่งจะทำตัวสนิทสนมกันได้ง่ายและรวดเร็ว เป็นต้น

ทัศนะของบุคคลย่อมแสดงความรู้สึกอารมณ์ต่อสิ่งเร้าเกิดเป็นการปฏิบัติ เช่น เรามีทัศนะที่ดีต่อกีฬา เราก็จะเกิดความรู้สึกว่า กีฬาเป็นสิ่งที่ดีทำให้ร่างกายแข็งแรง มีเพื่อนเยอะเราจะชอบเล่นกีฬา ตรงข้ามถ้าเรามีทัศนะต่อกีฬาในด้านลบ เราจะเกิดความรู้สึกว่ากีฬาเป็นสิ่งที่ทำให้เหน็ดเหนื่อย เสียเวลา ทำให้สิ้นเปลือง เราก็จะไม่ชอบเล่นกีฬา เช่นเดียวกับการปฏิบัติงาน ถ้า

บุคคลมีทัศนคติต่องานในด้านบวกจะทำให้งานที่ปฏิบัตินั้นเกิดประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล และในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลมีทัศนคติต่องานในด้านลบจะทำให้งานด้อยประสิทธิภาพลงไป อย่างไรก็ตามการที่บุคคลจะมีทัศนคติในด้านบวกหรือลบต่อสิ่งใดก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ รวมทั้งสภาวะแวดล้อม

1.8 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้เรือนจำ

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้เรือนจำ เป็นมาตรการการลงโทษผู้กระทำผิดด้วยการควบคุมตัวไว้ในเรือนจำโดยการเข้าเรือนจำ ในยุคแรก ๆ เน้นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน และข่มขู่ยับยั้ง แต่ต่อมาในระยะหลังได้หันมาเน้นในการแก้ไขอบรมให้กลับเข้าสู่สังคมรูปแบบและกิจกรรมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำจึงได้เปลี่ยนแปลงไป จากการเน้นการควบคุมอย่างเคร่งครัดมาสู่การจัดกิจกรรมในเชิงการแก้ไข เช่น การให้การศึกษา การฝึกวิชาชีพ และการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ผู้กระทำผิดที่เข้าสู่เรือนจำจะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นทางการเฉพาะ ซึ่งเรียกว่าเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หมายถึง กระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ต่อเนื่องนับจากที่ได้รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ในเรือนจำจนผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจึงครอบคลุมถึงภารกิจในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งในด้านการจัดบริการ อบรมแก้ไข และการควบคุมดูแลผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัยไม่ให้เกิดหลบหนี (กรมราชทัณฑ์, 2540, น. 1)

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ

1. การรับตัวผู้ต้องขัง

การรับตัวผู้ต้องขังเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยเริ่มตั้งแต่การรับผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำตามหมายศาล คำสั่งผู้มีอำนาจ และรวมไปถึงการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่นำติดตัวเข้ามา การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การแยกขังและการย้ายผู้ต้องขัง การอบรมกฎระเบียบและข้อพึงปฏิบัติของผู้ต้องขังในเรือนจำ ทักษะสถาน โดยภารกิจดังกล่าวนี้มุ่งในการที่จะทำให้ผู้ต้องขังที่เข้าใหม่ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ตลอดจนรับทราบกฎระเบียบ และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพภายในเรือนจำได้

2. การปฏิบัติในระยะที่ผู้ต้องขังอยู่ในระหว่างการจองจำ

ในขั้นตอนนี้รวมถึงการดำเนินการในการอบรมแก้ไขและจัดบริการต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขัง เช่น การจัดบริการด้านอาหาร การรักษาพยาบาล การจัดการศึกษาอบรมและการฝึก

วิชาชีพ และการให้ความสะดวกและประโยชน์บางประการสำหรับผู้ต้องขัง บริการเหล่านี้ แม้จะไม่ใช้เป็นภารกิจด้านการควบคุมผู้ต้องขังโดยตรง แต่เป็นภารกิจที่ช่วยเสริมการควบคุมให้มีประสิทธิภาพ เป็นการทำให้ผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ส่งผลต่อการควบคุม สำหรับภารกิจในส่วนการควบคุมโดยตรงนั้น จะเกี่ยวข้องกับการรักษาวินัยของผู้ต้องขัง การควบคุมรักษาการณ์ มาตรการการควบคุมผู้ต้องขังภายในเรือนจำและมาตรการการควบคุมผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ

3. การปล่อยตัวผู้ต้องขัง

การควบคุมผู้ต้องขังจะสิ้นสุดลงเมื่อมีการปล่อยตัวผู้ต้องขัง ภารกิจนี้ จึงเป็นภารกิจสุดท้ายในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษจำแนกเป็นประเภท เพื่อประโยชน์ในการดูแลติดตาม และปฏิบัติหลังปล่อย แยกออกเป็น 4 ประเภท คือ (นันทิ จิตสว่าง, 2536, น. 42)

1. ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษโดยมีการคุมประพฤติ

ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ เป็นพวกที่มักจะไม่มีปัญหาในการกลับเข้าสู่สังคม เพราะได้ผ่านการคัดเลือก กลับกรง สืบเสาะและรับรองมาแล้ว มีสังคม มีครอบครัวรองรับ จึงมักจะไม่มีปัญหาในการกลับเข้าสู่สังคม

2. ผู้ที่ได้รับการลดวันต้องโทษ หรือพ้นโทษแบบไม่มีเงื่อนไขและไม่มีปัญหาในการกลับเข้าสู่สังคม

ผู้ที่ได้รับการลดวันต้องโทษหรือปล่อยแบบไม่มีเงื่อนไข แต่ไม่มีปัญหาในการกลับเข้าสู่สังคม พวกนี้มีอยู่เป็นจำนวนมากพอสมควร เป็นพวกที่ทำผิดโดยพลั้งพลาด ประมาทหรือโทสะ พวกนี้อาจมีความรู้ มีอาชีพรองรับ มีญาติ มีครอบครัวจึงมีปัญหานในการปรับตัวน้อย

3. ผู้ที่ได้รับลดวันต้องโทษหรือพ้นโทษแบบไม่มีเงื่อนไขและมีปัญหาในการกลับเข้าสู่สังคม

เป็นพวกที่ได้รับการปล่อยตัวโดยไม่ผ่านการคุมความประพฤติหรือถ้าผ่านก็แค่รายงานตัว พวกนี้ถ้าเป็นพวกขาดความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ ขาดญาติ ขาดสถานที่อยู่ ขาดเพื่อนที่ดี พวกนี้จะเป็นพวกที่มีปัญหาในการกลับเข้าสู่สังคม และเป็นกลุ่มคนที่ต้องการดูแลเป็นพิเศษ

4. ผู้พ้นโทษที่เป็นผู้ร้ายอาชีพ

เป็นผู้ร้ายอาชีพโดยอาชีพ พวกลักขโมย ล้วงกระเป๋า วิ่งราว ปล้น ชิงทรัพย์ มือปืน รับจ้าง ขโมยรถหรือ 18 มงกุฎ พวกนี้จะมีปัญหาในการกลับเข้าสู่สังคมอย่างมากและเป็นกลุ่มคน

ที่มีปัญหามากที่สุด ที่สังคมไม่ยอมรับและพวกนี้ก็จะไม่ยอมรับสังคม ไม่ยอมรับวิถีชีวิตการทำงาน เหนื่อยยากโดยสุจริต

การปฏิบัติต่อบุคคล 2 กลุ่มหลังจึงไม่ใช่เรื่องของการสงเคราะห์ แต่จะต้องจัดเข้าสู่ระบบการควบคุมดูแล สอดส่องอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะพวกผู้ร้ายอาชีพ อาจจะเป็นในรูปแบบของการกักกัน หรือการควบคุมความประพฤติ เป็นการปล่อยอย่างมีเงื่อนไข

1.9 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงานฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง

การใช้แรงงานและการพัฒนาวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง หมายถึง การจัดกิจกรรมการใช้แรงงานและฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานภายใต้หลักการและวิธีการปฏิบัติ ซึ่งมีบัญญัติไว้ในกฎหมายราชทัณฑ์ ที่มุ่งต่อการลงโทษ การฟื้นฟูจิตใจและการพัฒนาฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้ต้องขังและสังคม หลังจากพ้นโทษไปแล้ว จะเห็นได้ว่าการพิจารณาถึงวัตถุประสงค์แห่งการใช้แรงงานและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังตามความหมายข้างต้น ประกอบด้วยเป้าหมายหลาย ๆ ประการ คือ เพื่อเป็นการลงโทษ เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการทำงาน เพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายของรัฐ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อดำรงไว้ซึ่งการปกครองและรักษาระเบียบวินัยของผู้ต้องขัง ภายหลังการปลดปล่อยหรือพ้นโทษไปแล้ว

ประเสริฐ เมฆมณี เสนอถึงลักษณะการใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังที่มีปรากฏอยู่ในวงการราชทัณฑ์ทั่วไป ว่ามีลักษณะเด่นชัดอยู่ 4 ประการ คือ

1. การฝึกวิชาชีพเบ็ดเตล็ดโดยทั่วไป

เป็นการใช้แรงงานผู้ต้องขังที่เกี่ยวกับการรักษาความสะอาด สุขาภิบาล การบำรุงซ่อมแซมเรือนจำและทัณฑสถาน การใช้แรงงานตามความถนัดเฉพาะตัว การใช้แรงงานเพื่อประโยชน์สาธารณะนอกเรือนจำและทัณฑสถาน หรือเป็นการทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำและทัณฑสถาน ซึ่งการจัดกิจกรรมแก่ผู้ต้องขังลักษณะนี้ มีกำหนดไว้ในมาตรา 22 และ 23 แห่ง พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2497

2. การใช้แรงงานและฝึกวิชาชีพในสาขาเกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์

การใช้แรงงานและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในลักษณะนี้ กระทำได้อย่างกว้างขวางและประหยัด ส่งผลดีต่อสุขภาพอนามัยและลดความแออัดยัดเยียดของผู้ต้องขังได้ส่วนหนึ่ง เช่น การนำผู้ต้องขังเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่ภายในเรือนจำและทัณฑสถาน หรือทัณฑสถานเปิดหรือเรือนจำชั่วคราว

3. การฝึกวิชาชีพอุตสาหกรรมในเรือนจำและทัณฑสถาน

การฝึกวิชาชีพหลักที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง ภายหลังการปลดปล่อยและเป็นผลดีในด้านการเพิ่มพูนเงินทุนฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง อันเกิดจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาการว่างงานของผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำได้อย่างดี เช่น การฝึกวิชาชีพช่างไม้ ช่างมุก ช่างหวาย แนวการฝึกอาชีพด้านนี้จะทวีความสำคัญยิ่งขึ้น เนื่องจากวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติ จะมีปริมาณลดลงและราคาสูงขึ้น จะมีผลกระทบต่อกิจการฝึกอาชีพของกรมราชทัณฑ์ ดังนั้นจึงสมควรจะได้จัดเตรียมแผนงานการฝึกวิชาชีพเพื่อรองรับแนวการฝึกวิชาชีพในระบบอุตสาหกรรม

4. การส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพในระบบกักขัง

การดำเนินงานในลักษณะนี้ได้กำหนดทิศทางปฏิบัติอยู่ 2 ประการ คือ

ประการแรก ได้แก่ การจัดตั้งเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อการฝึกวิชาชีพโดยเฉพาะ เช่น การจัดระบบเรือนจำ อุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกา สวีเดน ซึ่งมีการฝึกวิชาชีพช่างเหล็ก ช่างยนต์ ช่างวิทยุ ซึ่งเป็นงานทำรายได้ให้เรือนจำเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวเคลื่อนที่ โดยคัดเลือกผู้ต้องขังที่ประพฤติดีและสนใจในการทำงานเพื่อปลูกป่า หรือสร้างทางแก่ส่วนราชการที่ขอมา

ประการที่สอง ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้ต้องขังที่มีความรู้ความสามารถและสนใจในการฝึกวิชาชีพได้มีโอกาสศึกษาฝึกฝนและพัฒนางานวิชาชีพในสถาบันการศึกษา วิธีการนี้ถือปฏิบัติอย่างกว้างขวางในญี่ปุ่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา

รูปแบบการใช้แรงงานและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังที่เหมาะสมกับระบบราชการราชทัณฑ์ไทยมีอยู่ 4 ระบบ ดังนี้

1. ระบบการใช้แรงงานผู้ต้องขังผลิตผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ เป็นการใช้แรงงานผู้ต้องขังที่อยู่ในความรับผิดชอบของเรือนจำและทัณฑสถาน ทั้งในด้านการผลิตและจำหน่ายและแบ่งเงินรางวัลปันผลแก่ผู้ต้องขังตามคุณค่าแห่งการทำงาน ซึ่งมีใช้ค่าจ้าง

2. ระบบรัฐเกื้อกูล โดยรัฐส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐหรือส่วนราชการต่าง ๆ เป็นผู้สั่งจ้างหรือจัดซื้อผลิตภัณฑ์จากฝีมือของผู้ต้องขังโดยตรง เช่น การทำรองเท้า หรือเครื่องแบบราชการทหารตำรวจ เป็นการช่วยประหยัดเงินงบประมาณของรัฐและเป็นผลดีในการพัฒนาส่งเสริมการฝึกวิชาชีพและการว่างงานของผู้ต้องขังได้

3. ระบบการใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานโยธาและกิจการสาธารณะ โดยการใช้แรงงานผู้ต้องขังในกิจการสาธารณะหรือโยธา เช่น การซ่อมแซมถนน การขุดคลองระบายน้ำสาธารณะ และปลูกสวนป่า

4. การใช้ระบบการใช้แรงงานผู้ต้องขังทางการเกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์ โดยการใช้แรงงาน และฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังทางการเกษตรกรรม และการเลี้ยงสัตว์ในเรือนจำเปิด หรือทัศนสถานเปิด และเรือนจำชั่วคราว

ทั้ง 4 ระบบ มีสภาพคล่องเหมาะสมกับการใช้แรงงานและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในระบบราชทัณฑ์ไทยมากที่สุด

โดยการติดตามประเมินผลการใช้แรงงานและพัฒนาฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัศนสถาน พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ คือ

1. การขาดงบประมาณสนับสนุนในการฝึกและพัฒนาวิชาชีพของผู้ต้องขัง

2. สภาพความจุของเรือนจำและทัศนสถาน ไม่ได้สัมพันธ์กับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มทวีขึ้น เป็นผลให้ผู้ต้องขังต้องอยู่ในสภาพที่แออัดมาก หรือต้องจัดให้หมุนเวียนสับเปลี่ยนรอบเข้าฝึกวิชาชีพในโรงงาน ตามความจำเป็นเหมาะสมแก่สภาพของเรือนจำและทัศนสถานที่จะเอื้ออำนวย

3. การจัดแผนงานใช้แรงงานหรือฝึกวิชาชีพ ไม่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมประจำวันอื่น ๆ ในเรือนจำและทัศนสถาน โดยเฉพาะการไม่ประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายควบคุมกับฝ่ายอบรมและฝึกวิชาชีพ นับเป็นอุปสรรคที่ต้องแก้ไข

4. การขาดสภาพคล่องตัวในการจัดการหรือผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน อันเนื่องมาจากปัญหาการขาดครูฝึกวิชาชีพ และนักบริหารงานฝึกวิชาชีพ ตลอดจนภาวะแรงจูงใจในการทำงานของผู้ต้องขังต่ำ

5. ตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ยังอยู่ในวงแคบและจำกัด โดยเฉพาะในระดับเรือนจำอำเภอและจังหวัด หากไม่มีการจัดงานนิทรรศการแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ ซึ่งได้ริเริ่มให้มีขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2514 จนถึงปัจจุบัน หรือเทศกาลงานประจำปีต่าง ๆ แล้วก็จะประสบปัญหาในด้านการตลาด

การใช้แรงงานและการพัฒนาวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อพิจารณาในการใช้แรงงานและการพัฒนาวิชาชีพผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ ๆ ดังนี้

1. การปฐมนิเทศการใช้แรงงานและฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง นับแต่วาระแรกที่ผู้ต้องขังถูกส่งตัวเข้าควบคุมในเรือนจำและทัณฑสถาน จึงให้ถือว่าเป็นภารกิจสำคัญเบื้องต้นที่ เจ้าพนักงานต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังรับรู้ในกฎ ระเบียบ และประเภทของการใช้แรงงานหรือฝึกวิชาชีพให้เป็นที่เข้าใจแก่ผู้ต้องขังอย่างละเอียดแจ่มแจ้ง

2. การวางแผนการใช้แรงงานและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม โดยจะต้องกำหนดให้แผนการในส่วนนี้สัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ของเรือนจำและทัณฑสถาน ทั้งนี้ เพื่อให้การใช้เวลาแห่งการคุมขัง และทรัพยากรการบริหารของเรือนจำและทัณฑสถานเป็นไปอย่างประหยัดและสูญเปล่าน้อยที่สุด เช่น การกำหนดขั้นตอนการผลิต การควบคุมงาน การสอนงาน การจัดงานให้เหมาะสมกับความสามารถ และความถนัดของผู้ต้องขัง ตลอดจนการจัดรูปงานให้ประสานกับฝ่ายต่าง ๆ ที่รับผิดชอบในการควบคุมและการรักษาความปลอดภัยในเรือนจำและทัณฑสถาน

3. การคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าทำงานหรือฝึกวิชาชีพ วิธีการที่จะช่วยคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าทำงานและฝึกวิชาชีพให้ได้ผลดีที่สุดและลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงก็คือ การใช้คณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เป็นปัจจัยในการกลั่นกรองคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าทำงานและฝึกวิชาชีพ ประกอบกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบว่าด้วยการจัดงานให้ผู้ต้องขังทำเฉพาะ ระบบการราชทัณฑ์ไทย ยังมีได้มีการนำระบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมาใช้อย่างแพร่หลาย ก็อาจจะทำได้โดยการจัดให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งได้ดำเนินการจัดให้มีคณะกรรมการคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าทำงาน ตามกฎกระทรวงข้อ 50 ซึ่งให้ถือเกณฑ์กำหนดโทษ ความแข็งแรงแห่งร่างกาย สติปัญญา อุปนิสัย และฝีมือ หรือความรู้ความชำนาญในทางเศรษฐกิจ ผลในทางอบรม และสภาพการณ์แห่งเรือนจำและทัณฑสถานที่มีผลเอื้ออำนวยในการฝึกวิชาชีพประกอบกันไปด้วย

4. การสอนงานและฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งแก่ผู้ต้องขังโดยตรงเพราะส่วนมากไม่มีฝีมือในงานอาชีพหรือประกอบอาชีพไม่เป็นหลักแหล่งหรือขาดโอกาสแห่งการทำงาน

5. การป้องกันอุบัติเหตุและบริการสวัสดิภาพในการทำงานของผู้ต้องขัง กล่าวคือทางเรือนจำหรือทัณฑสถานควรจัดให้มีมาตรการการป้องกันเพื่อคุ้มครองการปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของผู้ต้องขัง จัดให้มีระเบียบการจ่ายค่าชดเชยหรือค่าทำขวัญแก่ผู้ต้องขังที่ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย เนื่องจากการปฏิบัติงานฝึกวิชาชีพ รวมทั้งกำหนดชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสมและมีเวลาเพียงพอสำหรับการศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ อันจำเป็นแก่การแก้ไขปรุงแต่งความประพฤติผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน ประกอบกันไปด้วย

6. การจัดให้มีระบบอุตสาหกรรมเรือนจำและทัณฑสถานที่ดี รวมทั้งการจัดการตลาดที่เหมาะสม จะมีส่วนในการรองรับการพัฒนาฝีมือและแรงงานของผู้ต้องขังได้ในอนาคต

7. การจัดระบบจูงใจผู้ต้องขังให้ทำงาน หมายถึง การจัดโรงงานฝึกวิชาชีพที่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีระบบป้องกันอุบัติเหตุ อัคคีภัย แสงสว่าง การระบายอากาศ และปราศจากสิ่งรบกวน เช่น เสียงดัง ฝุ่นละออง ควันหรือการสั่นสะเทือน โดยเฉพาะการใช้ศิลปะจูงใจหรือเร้าใจให้ผู้ต้องขังมีความสนใจในการทำงาน ตามหลักการที่ได้กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ มาตรา 20, 00, 22 ทวิ.24, 25, 26 และ 32 ว่าด้วยการทำงานและให้รางวัลทดแทนแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งได้รับอันตรายจากการปฏิบัติหน้าที่ ตามระเบียบการจ่ายเงินรางวัลให้ผู้ต้องขังที่กระทำการตามหน้าที่ซึ่งต้องประสบอันตราย ลงวันที่ 16 เมษายน 2500 และที่แก้ไขเพิ่มเติมลงวันที่ 25 มกราคม 2522 การจ่ายรางวัลปันผลแก่ผู้ต้องขัง ตามข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการจ่ายเงินผลประโยชน์เป็นรางวัลแก่ผู้ต้องขัง ฉบับที่ 4 พ.ศ.2521 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2521 ตลอดจนการให้ประโยชน์ตอบแทนในความประพฤติดีมีความอุตสาหกรรม ความก้าวหน้าในการศึกษา และการทำงานเป็นผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษตามความในมาตรา 32 (1) ถึง (8) ข้อบังคับระเบียบและหนังสือสั่งการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ไทยนั้น กรมราชทัณฑ์ได้เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังถึง 2 กรณี คือ

1. การสมัครเรียนหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ของกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในขณะที่เรียนในหลักสูตรก็จะได้รับการฝึกวิชาชีพตามสาขาที่เรียน และมีสิทธิสมัครสอบ เพื่อรับประกาศนียบัตรตามสาขาอาชีพนั้น

2. การจำแนกผู้ต้องขังตามหลักการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อเข้ารับการฝึกวิชาชีพ ตามที่ผู้ต้องขังแต่ละคนถนัด หรือมีความสามารถเฉพาะตัว ซึ่งผู้ต้องขังแต่ละคนจะได้ผลประโยชน์เป็นเงินปันผล ตามแต่มาตรฐานของแต่ละเรือนจำ เช่น ได้ตามลักษณะของผลงานหรือตามขั้นของผู้ต้องขัง การได้รับรางวัลปันผลนี้จะถือเป็นประโยชน์ของผู้ต้องขังในทั้ง 2 กรณี

หลักสูตรการฝึกวิชาชีพของเรือนจำโดยทั่วไป มีดังต่อไปนี้

1. วิชาชีพช่างตัดผม
2. วิชาชีพช่างไม้
3. วิชาชีพเกษตรกรรม
4. วิชาชีพช่างปูน
5. วิชาชีพช่างเชื่อมโลหะ

6. วิชาชีพช่างเย็บเสื้อผ้าสตรี
7. วิชาชีพช่างเย็บเสื้อผ้าชาย
8. วิชาชีพช่างวาดเขียน
9. วิชาชีพช่างตัดผมสตรี
10. วิชาชีพช่างเครื่องยนต์
11. วิชาชีพช่างเครื่องยนต์เล็ก
12. วิชาชีพช่างทาสี/ทาสีน้ำมัน
13. วิชาชีพช่างอิเล็กทรอนิกส์
14. วิชาชีพช่างทอพรอม
15. วิชาชีพดนตรี(ไทย-สากล)
16. วิชาชีพช่างจักสาน
17. วิชาชีพช่างไฟฟ้า
18. วิชาชีพช่างเย็บหนัง
19. วิชาชีพช่างทอผ้า
20. วิชาชีพช่างปั้นอิฐ
21. วิชาชีพช่างปั้นอิฐดินซีเมนต์

1.10 แนวคิดเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์

ความหมาย

นันทิ จิตสว่าง (2540, น. 2-3) คำว่า Corrections หรือการราชทัณฑ์ในความหมายกับการศึกษาด้านราชทัณฑ์หรือการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนั้น มีนักวิชาการให้ความหมายและขอบเขตไว้หลายท่าน เช่น Dean champion ให้คำจำกัดความว่า การราชทัณฑ์ประกอบด้วยบุคคล หน่วยงาน และองค์กร ทำหน้าที่ในการจัดการกับผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องขังเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ส่วน Todd Clear and George Cole ให้คำจำกัดความว่า การราชทัณฑ์ หมายถึง โครงการบริการ สถานที่ และองค์กรจำนวนมากที่รับผิดชอบในการจัดการกับผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้กระทำผิดทางอาญา ใจขณะนี้ Vernpen Fax ได้ให้ความหมายว่า การราชทัณฑ์ เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานในสังคมที่ทำหน้าที่ในการควบคุม ทางสังคมที่พยายามที่จะอบรมแก้ไขพฤติกรรมเบี่ยงเบนของผู้กระทำผิดผู้ใหญ่และเด็ก และเยาวชนที่กระทำผิด

จากการให้ความหมายของนักวิชาการดังกล่าว จะเห็นได้ว่า คำว่า Corrections หรือ การราชทัณฑ์ มีความหมายและขอบเขตที่กว้างโดย Corrections หรือการราชทัณฑ์ในความหมายดังกล่าว หมายถึง ขอบเขตกว้างขวางกว่าการปฏิบัติงานของกรมราชทัณฑ์ของไทย ซึ่งรับผิดชอบต่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่และในสถานควบคุมเป็นส่วนใหญ่

คำว่า วิชา Corrections หรือวิชาการราชทัณฑ์ นั้น หมายถึงการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานในกระบวนการยุติธรรม ขั้นตอนสุดท้ายในการปฏิบัติตามคำพิพากษาต่อผู้กระทำผิด ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดทั้งที่เป็นเด็ก และผู้ใหญ่ ด้วยมาตรการในชุมชน และมาตรการจำคุก ซึ่งอาจดำเนินการโดยเอกชนหรือรัฐก็ได้

อำนาจหน้าที่ และบทบาททั่วไปของกรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์เป็นกรมสำคัญกรมหนึ่งของกระทรวงยุติธรรม มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานอำนาจหน้าที่ที่สำคัญของกรมราชทัณฑ์ คือ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลและคำสั่งลงโทษของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย

การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์มีตั้งแต่การประหารชีวิต จำคุกและกักขังตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2478 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2506 และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2510

ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง และผู้ถูกกักกันนั้น กรมราชทัณฑ์ได้พยายามปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ที่องค์การสหประชาชาติ มีมติให้ประเทศสมาชิกนำไปใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศของตนเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2498 เท่าที่กำลังเงินงบประมาณ ประเพณี วัฒนธรรมและสถานการณ์ของแต่ละประเทศจะอำนวย

ภารกิจที่กรมราชทัณฑ์ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง คือ การแก้ไข พื้นฟูสภาพจิตใจให้สำนึกผิด มีความพร้อมที่จะประพฤติตนเป็นพลเมืองดี สามารถประกอบอาชีพสุจริต และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดีภายหลังพ้นโทษ โดยการจัดการศึกษาอบรมการฝึกวิชาชีพ การอบรมทางศาสนา ตลอดจนจนถึงจัดสวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังตามความเหมาะสม ฉะนั้น จึงสามารถสรุปหน้าที่ความรับผิดชอบ ขอบเขตของกรมราชทัณฑ์ได้ ดังนี้

1. ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดตามคำพิพากษาของศาลหรือคำสั่งของผู้มีอำนาจ
2. ควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี
3. ให้การศึกษอบรมแก่ผู้ต้องขัง

4. ให้การฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง
5. จัดสวัสดิการและให้การสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง
6. การคุมประพฤติผู้ต้องขังที่ได้รับการพักการลงโทษ และลดวันต้องโทษจำคุก
7. ปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามแนวทางของสหประชาชาติ

2. การเตรียมความพร้อมด้านการฝึกวิชาชีพ

แก่ผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ

การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษมีหลักสูตรในการฝึกวิชาชีพ 2 หลักสูตรด้วยกัน คือ หลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตรระยะยาว เรือนจำ/ทัณฑสถานได้กำหนดมาตรฐานคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ารับการฝึกวิชาชีพ จากความสมัครใจแตกต่างกันออกไป แล้วแต่มาตรฐานของแต่ละเรือนจำ/ทัณฑสถานซึ่งในการคัดเลือกผู้ต้องขังเข้ารับการฝึกวิชาชีพ ได้มีคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้ตรงตามความต้องการและความถนัดของผู้ต้องขังเพื่อประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากร ผู้ต้องขังที่เข้ารับการฝึกวิชาชีพในระยะสั้น มีคุณสมบัติ คือ 1. เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี 2. มีร่างกายแข็งแรง 3. มีความประสงค์จะเข้ารับการฝึกวิชาชีพ ส่วนใหญ่จะเข้ารับการฝึกวิชาชีพโครงการต่าง ๆ สำหรับผู้ต้องขังที่มีโทษเหลือมากกว่า 5 ปี คณะกรรมการจะคัดเลือกให้เข้ารับการฝึกวิชาชีพในโรงงานฝึกวิชาชีพต่าง ๆ ที่แต่ละเรือนจำ/ ทัณฑสถานได้จัดตั้งขึ้นตามความเหมาะสม

จากแผนทิศทางการราชทัณฑ์ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2546-2550) เปิดเรือนจำสู่สังคม ตามเป้าหมายหลักผู้ต้องขังได้รับการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมโดยกรมราชทัณฑ์ ได้กำหนดให้เรือนจำ/ทัณฑสถานจัดดำเนินการฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวทุกราย โดยการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นและระยะยาวให้กับผู้ต้องขังได้เลือกเรียนและฝึกปฏิบัติ ตามความสนใจ และตามถนัด ซึ่งแต่ละหลักสูตรเมื่อเรียนจบแล้ว สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และนำไปประกอบอาชีพอิสระเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ และให้เป็นไปตามนโยบายเน้นหนักของกรมราชทัณฑ์ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ในข้อ 4. ว่าด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพการแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง เพื่อมุ่งพัฒนาให้งานราชทัณฑ์เป็นงานซ่อมหรือปรับเปลี่ยนวิธีคิด และพฤติกรรมของผู้กระทำผิด โดยให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน เป็นแหล่งพัฒนาจิตใจ และฟื้นฟูพฤติกรรมที่บกพร่องของผู้ต้องขัง ด้วยการฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรม

จรรยา การให้การสงเคราะห์ และสวัสดิการ การจัดให้ทำงานสาธารณะ และงานบริการสังคม รวมทั้งโปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขังด้านต่าง ๆ ที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน สร้างสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลให้อัตรา การกระทำผิดซ้ำ ลดลง

กลยุทธ์สำคัญที่จะทำให้การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังสามารถบรรลุถึงเป้าหมายได้ คือ การให้การศึกษาและการฝึกวิชาชีพ ของแต่ละเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยให้กรมราชทัณฑ์สั่งการให้เรือนจำ/ทัณฑสถานจัด ทำแผนปฏิบัติการขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์ และแนวทางการดำเนินงานสำคัญกรมราชทัณฑ์ 3 ด้าน คือ

1. เปลี่ยนภาระให้เป็นพลัง
2. รวมพลังแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ได้ผลอย่างยั่งยืน
3. เสริมสร้างสมรรถนะ ในการบริหารทุกองค์กรด้วยระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

เพื่อเป็นคู่มือการดำเนินงานของหน่วยงาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามแผนและโครงการให้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล โดยจัดเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณของแต่ละเรือนจำ/ทัณฑสถานดังนี้

แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ของทัณฑสถานหญิงกลาง

ทัณฑสถานหญิงกลางมีแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง โดยการเน้นการฝึก วิชาชีพและการให้การศึกษ ได้จัดทำโครงการ “การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพประจำปี 2550” ให้แก่ผู้ต้องขัง ตามปรัชญาในเรื่อง Socialization Process แนวคิดที่ว่า ผู้ต้องสามารถปรับเปลี่ยน พฤตินิสัยได้ในข้อ 6. ว่าด้วยมาตรฐานด้านการศึกษาและฝึกวิชาชีพ (Education and Vocation Training) การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษา การฝึกวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังหลักสูตร ต่าง ๆ ต้องมีความยืดหยุ่น และคำนึงถึงหลักการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความสนใจ ของผู้ต้องขังเป็นหลัก ทัณฑสถานหญิงกลางได้จัดการเรียนการสอนวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังอย่างต่อเนื่อง และได้รื้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็น แนวทางในการจัดการศึกษาวิชาชีพผู้ต้องขัง เพื่อเตรียมผู้ต้องขังให้พร้อมประกอบอาชีพภายหลัง พ้นโทษ

หลักสูตรการเรียนการสอนสายวิชาชีพมีดังนี้

1. หลักสูตรคอมพิวเตอร์เบื้องต้นและการใช้งานคอมพิวเตอร์
2. หลักสูตรตัดเย็บเสื้อผ้า

3. หลักสูตรตัดผม-เสริมสวย
4. หลักสูตรศิลปะประดิษฐ์
5. หลักสูตรโภชนาการ
6. หลักสูตรซัก-อบ-รีด
7. หลักสูตรวิชาชีพการเกษตร (ขยายพันธุ์พืช)
8. หลักสูตรผลิตปุ๋ยอินทรีย์
9. หลักสูตรการตัดเย็บผ้าอาคาร
10. หลักสูตรการร้อยสร้อยและเครื่องประดับ
11. หลักสูตรการทำดอกไม้จากธูป
12. หลักสูตรงานใบตองและดอกไม้สด
13. หลักสูตรการแต่งหน้าเพื่อการแสดง
14. หลักสูตรการทำกรอบรูป
15. หลักสูตรการย้อมผ้าบาติก

แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 เรือนจำกลางคลองเปรม

เรือนจำกลางคลองเปรมจัดเป็นเรือนจำความมั่นคงสูง ควบคุมดูแลผู้ต้องขัง กำหนดโทษถึงประหารชีวิต มีแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ข้อ 4. 2 เป้าหมาย (1) เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคน ให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพ และสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ 5 ปี (พ.ศ. 2547-2551) ยุทธศาสตร์ที่ 1 เปลี่ยนภาระให้เป็นพลัง ข้อที่ 1.2 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในโครงการส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านอาชีพ มีหลักการและเหตุผลในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุง แก้ไข และป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดกระทำผิดซ้ำอีก โดยการนำกระบวนการทางด้านการศึกษามาปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะในด้านการอาชีพ การสร้างงานและรายได้ให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วสามารถนำความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้ การฝึกวิชาชีพของเรือนจำกลางคลองเปรม แบ่งเป็นการฝึกวิชาชีพระยะสั้น และระยะยาวดังนี้

การฝึกวิชาชีพระยะสั้นได้แก่

1. โครงการช่างซ่อมโทรศัพท์
2. โครงการวิชาชีพนวดตัว

3. โครงการวิชาชีพช่างเครื่องทำความเย็นและปรับอากาศ
4. โครงการวิชาชีพการทำปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยน้ำสกัดชีวภาพ
5. โครงการวิชาชีพช่างซ่อมคอมพิวเตอร์
6. โครงการวิชาชีพช่างเดินสายและติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้า
7. โครงการวิชาชีพช่างจักรยานยนต์
8. โครงการวิชาชีพช่างตัดผม
9. โครงการวิชาชีพการเคลือบกรอบรูปวิทยาศาสตร์
10. โครงการวิชาชีพช่างเครื่องเสียง
11. โครงการวิชาชีพการทำขนม
12. โครงการวิชาชีพการจัดดอกไม้
13. โครงการวิชาชีพกีต้า Solo
14. โครงการวิชาชีพขับร้อง
15. โครงการวิชาชีพ One Day Workshop เป็นโครงการเพียงหนึ่งวัน เพื่อการเตรียม

ความพร้อมและทักษะทางด้านการทำงานอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

โครงการฝึกวิชาชีพระยะยาวได้แก่

1. โครงการแรงงานผู้ต้องขังเย็บเสื้อผ้า
2. โครงการแรงงานผู้ต้องขังถักแห
3. โครงการแรงงานผู้ต้องขังดอกไม้ประดิษฐ์
4. โครงการวิชาชีพช่างไม้และช่างสีเครื่องเรือน

แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร

เรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ มีแนวทางในการปฏิบัติงานโดยมีหลักการและเหตุผล ในด้านการฝึกวิชาชีพว่า อาชีพเป็นสิ่งสำคัญมีผู้ต้องขังที่จะได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ก่อนพ้นโทษออกจากเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้เข้ารับการฝึกอบรมและฝึกทักษะในสาขาอาชีพที่หลากหลายและตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานระหว่างถูกคุมขัง อยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ให้สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมสุขภาพผู้ต้องขังให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรงและสุขภาพจิตที่ดีเพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่สุจริต และเป็นอาชีพที่ตรงกับตลาดแรงงาน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นคนดีมีอาชีพและอยู่ในระเบียบวินัยของสังคม เพื่อสอดคล้อง

นโยบายของรัฐบาลที่จะพัฒนาบุคลากรของชาติให้เป็นผู้มีคุณภาพอยู่ในสังคมและครอบครัวอย่างมีความสุข เพื่อลดปัญหาอาชญากรรม

หลักสูตรในการฝึกวิชาชีพมีดังนี้

1. หลักสูตร การฝึกวิชาชีพการนวดเท้าเพื่อสุขภาพ
2. หลักสูตรการทำจักรยานแฟนตาซีจิ๋วจากลวด
3. หลักสูตรช่างเครื่องยนต์เล็ก
4. หลักสูตรคาร์แคร์

แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ทักษะสถานบำบัดพิเศษกลาง

ทักษะสถานบำบัดพิเศษกลางมีภารกิจควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นพลเมืองดีภายหลังพ้นโทษ สถานะของผู้ต้องขังในทักษะสถานบำบัดพิเศษกลาง ส่วนใหญ่ฐานะยากจน มีการศึกษาต่ำและขาดทักษะวิชาชีพ ทักษะสถานบำบัดพิเศษกลางจึงได้ดำเนินการจัดโครงการการศึกษาสายวิชาชีพตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการของกรมราชทัณฑ์ พ.ศ.2547-2551 เนื่องจากการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะสามารถขัดเกลา พัฒนาพฤติกรรมและเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญในด้านทักษะอาชีพ หากผู้ต้องขังได้ผ่านการฝึกวิชาชีพทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติสามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้และไม่หวนมากระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน และเป็นการลดปัญหาการว่างงาน นำไปสู่การประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมาย เป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังจะพ้นโทษออกไปประกอบอาชีพในสังคมภายนอก ทำให้ผู้ต้องขังมีทัศนคติที่ดีต่อสังคม ในการฝึกวิชาชีพของทักษะสถานบำบัดพิเศษกลาง มี 2 หลักสูตรด้วยกัน คือ หลักสูตรระยะสั้นให้ผู้ต้องขังที่มีโทษเหลือไม่ต่ำกว่า 6 เดือน-1 ปี สำหรับหลักสูตรระยะยาวผู้ต้องขังเหลือโทษตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป หลักสูตรที่เปิดฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง ได้แก่ ช่างศิลป์ประยุกต์ ช่างตัดผมชาย คอมพิวเตอร์พื้นฐาน คอมพิวเตอร์โปรแกรมประยุกต์ น้ำแข็งเกล็ดหิมะ โครงการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้

การเตรียมความพร้อมด้านอาชีพให้กับผู้ต้องขังก่อนการปลดปล่อยสู่สังคมภายนอกของกรมราชทัณฑ์ ก็คือ การจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพ ตามความรู้ความสามารถหรือความต้องการของผู้ต้องขัง ซึ่งผู้ต้องขังจะได้ใช้ความคิด ฝีมือ จนเกิดทักษะเป็นการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ และใช้ระยะเวลาที่รวดเร็วในการผลิตหรือประดิษฐ์ ซึ่งผู้ต้องขังจะเกิดความพร้อมในด้านอาชีพได้สามารถนำไปเป็นอาชีพเมื่อได้รับการปลดปล่อยตัวอันจะนำมาซึ่งรายได้มาเลี้ยงตนเองหรือครอบครัวต่อไป

กฎกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 1) ออกตามความใน มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 50 ระบุถึงการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพให้นักโทษเด็ดขาดทำให้ต้องคำนึงถึง ข้อต่อไปนี้

1. กำหนดโทษ กล่าวคือ ถ้าเป็นผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษน้อยก็ให้ทำงานเบ็ดเตล็ดทั่วไป ถ้าเป็นผู้ต้องขังที่มีโทษสูงก็ให้ทำงานฝึกหัดเกี่ยวกับอาชีพ เพราะมีเวลาพอที่จะรับการอบรมให้เกิดความชำนาญจนสามารถประกอบเป็นอาชีพได้

2. ความแข็งแรงแห่งร่างกาย เป็นการจัดใช้แรงงานผู้ต้องขังตามสภาพความสมบูรณ์แห่งร่างกาย เช่น จัดงานที่ใช้กำลังกายหรือตรากตรำให้แก่ผู้ต้องขังที่มีร่างกายสมบูรณ์ และงานเบาแก่ผู้ต้องขังอ่อนแอกว่า เป็นต้น

3. สถิติปัญญา ผู้ต้องขังที่มีสติปัญญาดีเฉลียวฉลาดและสนใจในการฝึกวิชาชีพก็จะจัดให้ทำงานเกี่ยวกับการริเริ่มและเป็นหัวหน้ากลุ่ม

4. อุปนิสัยและฝีมือหรือความรู้ความชำนาญ เพื่อให้บังเกิดผลดีและประหยัดเวลาในการอบรมและฝึกวิชาชีพ เจ้าหน้าที่เรือนจำก็จะสอบถาม อุปนิสัย ฝีมือ และความรู้ ของผู้ต้องขังเสียก่อนแล้ว จึงจะให้การฝึกอบรมตามความสามารถและอุปนิสัยความถนัดต่อไป

5. ผลในทางเศรษฐกิจ หมายความว่า การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานจะต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนค่าใช้จ่ายเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งในข้อเท็จจริงก็ปรากฏว่า การผลิตสินค้าราชทัณฑ์กว่าจะสำเร็จรูปได้สิ้นเปลืองวัสดุอุปกรณ์การผลิตเป็นจำนวนมาก เนื่องจากต้องทำการฝึกสอน ฝึกหัด และทดสอบฝีมือการทำงานของผู้ต้องขังในภาวะที่เป็นจริง ซึ่งมุ่งหวังที่จะให้เกิดประโยชน์ในการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง จึงจำต้องคำนึงถึงการประหยัดวัสดุอุปกรณ์ มิให้สูญเสียมากเกินไปจนความจำเป็นประกอบกันไปด้วย

6. ผลในทางอบรม หมายความว่า การฝึกวิชาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีอุปนิสัยในการทำงานและสามารถประกอบอาชีพได้ภายหลังจากการพ้นโทษไปแล้ว ต้องปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังขาดฝีมือในการทำงานจะได้ไม่ไปกระทำความผิดซ้ำซ้อนขึ้นอีก

7. สภาพการณ์แห่งเรือนจำ หมายความว่า การที่เรือนจำจะริเริ่มการฝึกอาชีพประเภทใดจำต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ตลอดจนค่าวัสดุอุปกรณ์ที่จะอำนวยความสะดวกในการฝึกวิชาชีพไว้ด้วย

กฎกระทรวงมหาดไทย ข้อ 51 ระบุถึงนักโทษเด็ดขาด อายุต่ำกว่า 25 ปี ให้คำนึงถึงการศึกษาและอบรมเป็นพิเศษ จากหลักการจัดให้ผู้ต้องขังได้ทำงานดังกล่าว กรมราชทัณฑ์ได้มี

การศึกษาวิจัยเรื่อง รายงานผลการประเมินการศึกษาของผู้ต้องขังสายสามัญและสายอาชีพ (2540, น. 10) ซึ่งได้ศึกษาความพร้อมของปัจจัยการศึกษาของผู้ต้องขัง ประกอบไปด้วย

1. ครูผู้สอน จะต้องมีความพร้อมต่อการดำเนินการในการจัดการสอนมีการวางแผนการสอนได้อย่างดี

2. นักเรียน คือ การคัดเลือกผู้ต้องขังให้เรียนวิชาชีพ ต้องยึดถือความสมัครใจเป็นหลัก และต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ควบคู่กันไปด้วย เช่น สถิติปัญหา ความแข็งแรงแห่งร่างกาย ความรู้ความชำนาญ อุปนิสัย และกำหนดโทษที่เหลือด้วย

3. งบประมาณ มีเพียงพอสำหรับการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพหรือไม่

4. อุปสรรคการเรียนในการศึกษาชาวัดศุอุปกรณการสอนและฝึกงานหรือการขาดแคลนตำราเรียน โต๊ะเรียนมีสภาพไม่เหมาะสม รวมทั้งสภาพที่เรียนมีไม่เพียงพอการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพให้กับผู้ต้องขัง เป็นการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพของกรมราชทัณฑ์ โดยมีเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ดำเนินการ ซึ่งการเตรียมความพร้อมนี้ เป็นความพร้อมของเรือนจำและทัณฑสถาน ดังนี้

4.1 สภาพที่เรียน มีความเหมาะสมต่อการจัดการฝึกอบรมหรือไม่

4.2 อุปสรรคการเรียน มีเพียงพอต่อการฝึกอบรมหรือไม่ ซึ่งในบางหลักสูตรจะมีการฝึกเรียนในภาคปฏิบัติซึ่งหากให้เกิดความชำนาญจะต้องมีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพดี

4.3 นักเรียน ผู้ต้องขังที่เข้ารับการอบรมในแต่ละวันช่วงเช้าหรือช่วงบ่ายตามแต่กำหนดต้องมีการทำงานอื่น ๆ ไปด้วย ทำให้ขาดความตั้งใจในการฝึกวิชาชีพได้หรือการมีพื้นฐานความรู้ต่ำจะทำให้การเรียนยากขึ้น

4.4 ครูสอน ต้องทำงานอย่างอื่นด้วย ทำให้การจัดการอบรมและฝึกวิชาชีพขาดประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพให้กับผู้ต้องขัง จึงเป็นสภาพของบุคคลพร้อมที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะความชำนาญจากการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความพร้อมในด้านอาชีพให้กับผู้ต้องขัง

2.1 การดำเนินการจัดการศึกษาวิชาชีพ

จากการศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาวิชาชีพ ส่วนใหญ่นักวิชาการ (ณัฐ จุลสุวรรณ, 2537; ทวี ทวีชนม์, 2539) จะพิจารณาใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตการจัดการศึกษาวิชาชีพใน 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหาร หมายถึง กระบวนการในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ต้องขังทราบว่าจะเปิดเรียนสาขาวิชาชีพด้านใดและขั้นตอนการรับสมัคร จนถึงการศึกษาเล่าเรียนในชั้นเรียน

การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพเป็นภารกิจของเรือนจำและทัณฑสถานที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในโรงงานหรือห้องเรียน โรงฝึกงาน ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อการปกครองความปลอดภัย และประสิทธิภาพในการบริหารงานเรือนจำและทัณฑสถาน ดังนี้ (ประเสริฐ เมฆมณี, 2527, น. 118-119)

1.1 กิจกรรมที่ฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังต้องสอดคล้องกับกฎหมายระเบียบข้อบังคับ และมาตรฐานขั้นต่ำและข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ ตามความต้องการ ความสนใจ ความพร้อมของผู้ต้องขังและสภาพของเรือนจำ

1.2 ศึกษาวิเคราะห์ประวัติผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลวางแผนปฏิบัติ จัดกิจกรรมกลุ่มทำงานตามภารกิจประจำวัน มิใช่ว่างงานหรือหลีกเลี่ยงการทำงาน

1.3 ประการให้ผู้ต้องขังทราบและสมัครเข้ารับการฝึกวิชาชีพ

1.4 คัดเลือกผู้ต้องขังเข้าศึกษาตามสาขาวิชาที่เปิดการเรียนการสอน

1.5 จัดทำบัญชีรายชื่อผู้เข้าศึกษาเล่าเรียนเสนอต่อผู้บังคับบัญชาและมีการตรวจนับให้ถูกต้องทุกครั้ง ทั้งในระหว่างทำงานและหลังเลิกงาน

แนวทางในการปฏิบัติดำเนินการจัดการศึกษาวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขัง ดังนี้

1. ในการคัดเลือกผู้ต้องขังเข้ารับการศึกษาด้านวิชาชีพนั้น ให้เรือนจำและทัณฑสถานดำเนินการคัดเลือก โดยแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบตามหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจในการศึกษาโดยทั่วกัน และให้คำนึงถึงความรู้เดิม ความสนใจในการศึกษา ความอดุสาหะ วัชระและการรักษาระเบียบวินัย ประกอบการพิจารณาด้วย

2. เมื่อมีการย้ายผู้ต้องขังระหว่างเรียน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อของผู้ต้องขัง ให้เรือนจำและทัณฑสถานปฏิบัติดังต่อไปนี้

2.1 แจ้งจำนวนผู้ต้องขังที่ถูกย้ายไปทราบ พร้อมรายละเอียดต่าง ๆ อาทิ ชื่อ ระดับชั้น หรือวิชาชีพที่กำลังศึกษาอยู่ ระยะเวลาที่ศึกษามาแล้ว ผลการศึกษาและอื่น ๆ เท่าที่จำเป็น

1. คัดสำเนาระเบียบการศึกษาส่งตามไป
2. เรือนจำและทัณฑสถานควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีวุฒิทางการศึกษาทำการสอนให้เพียงพอ และมอบหมายให้ทำหน้าที่ครูสอนโดยเฉพาะ เพื่อจะได้สอนได้เต็มที่และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ส่งเสริมให้ครูมีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนาทางวิชาการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์
4. จัดให้มีห้องสมุดในเรือนจำและทัณฑสถานเพื่ออ่านหนังสือ สำหรับผู้ต้องขังและผู้สนใจไว้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

2.2 ด้านบุคลากร หมายถึง บุคลากรที่ให้การศึกษาด้านสายวิชาชีพ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ บุคลากรภายนอก ได้แก่ วิทยากรจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน

ผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เนื่องจากผู้ใหญ่แตกต่างจากเด็กหลายประการ เช่น ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าเด็ก ปกครองตนเองได้ ดังนั้น ครูผู้สอนที่ดีจึงต้องมีความรู้มากมายนานพอสมควร จนกระทั่งเกิดความรู้สึกฝังแน่นในจิตใจ หลักการเรียนการสอนที่ดีจึงอยู่ที่การจัดสถานการณ์และเงื่อนไขที่เหมาะสม เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (ปฐมนิกมานนท์, 2528, น. 300-301)

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการสอน (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2533, น. 149) ได้ให้แนวทางเกี่ยวกับบทบาทของครูผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ว่า จะต้องเปลี่ยนสภาพจากความเป็นครูไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้และได้ให้ทัศนะของผู้อำนวยความสะดวกไว้ 3 ประการดังนี้

1. การให้ความไว้วางใจและเคารพยกย่องผู้เรียน
2. มีความจริงใจต่อผู้เรียน
3. มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจรวมทั้งตั้งใจฟังผู้เรียนพูด ผู้เรียนจะเรียนได้ดีเมื่อมีผู้อำนวยความสะดวกให้ความสนใจ

ในการพัฒนาบุคลากรนั้น ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ในเรือนจำและทัณฑสถานต้องผ่านการฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการบริหาร ดำเนินงาน และจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี

สำหรับบุคลากรด้านการสอนของกรมราชทัณฑ์มีอยู่ 2 ประเภท คือ บุคลากรภายในและบุคลากรภายนอก

บุคลากรภายใน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ภายในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศที่ทำหน้าที่ด้านการเรียนการสอนให้กับผู้ต้องขัง และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้านการควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัยด้วย

บุคลากรภายนอก ได้แก่ วิทยากร ซึ่งทำหน้าที่สอนการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นบุคคลจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และกรมอาชีวศึกษา

2.3 ด้านหลักสูตร หมายถึง หลักสูตรที่ใช้สอนการศึกษาวชิรศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง ได้แก่ หลักสูตรของกรมราชทัณฑ์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ หลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตรระยะยาว

หลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนในเรือนจำและทัณฑสถาน ได้รับความร่วมมือจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเข้ามาช่วยเหลือ ให้การสนับสนุนจัดฝึกอบรม จัดหาวัสดุอุปกรณ์ วิทยากร งบประมาณ เข้ามาจัดการศึกษาวชิรศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังโดยดำเนินการทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ตามแต่สถานที่จะเอื้ออำนวย ซึ่งหลักสูตรในการจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังโดยทั่ว ๆ ไปจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ หลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตรระยะยาว

หลักสูตรระยะสั้น หมายถึง หลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาในการศึกษาเล่าเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติไม่เกิน 100 ชั่วโมง เป็นหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาเรียนน้อย เรียนภาคทฤษฎีในห้องเรียนประมาณ 40 ชั่วโมง และออกฝึกภาคปฏิบัติประมาณ 60 ชั่วโมง ได้แก่ หลักสูตรช่างตัดผม, ช่างประปา, ช่างเชื่อมโลหะ

หลักสูตรระยะยาว หมายถึง หลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาในการเล่าเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติไม่เกิน 200 ชั่วโมง หลักสูตรระยะยาวเป็นหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาเรียนค่อนข้างมาก ใช้เวลาเรียนภาคทฤษฎีในห้องเรียนประมาณ 80 ชั่วโมง แล้วออกฝึกภาคปฏิบัติประมาณ 120 ชั่วโมง ได้แก่ ช่างไฟฟ้า ช่างไม้ ช่างก่อสร้าง

2.4 ด้านการเรียนการสอน หมายถึง การเรียนการสอนสายวิชาชีพในเรือนจำ / ทัณฑสถาน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนการศึกษาในเรือนจำและทัณฑสถานสามารถจัดกิจกรรม

ร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ทุกหลักสูตร ทุกวิธีเรียนตามความสามารถและความพร้อมของผู้เข้ารับการศึกษาในแต่ละแห่ง

กระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจในลักษณะธรรมชาติ และรายละเอียดต่าง ๆ ของผู้เรียนได้ดีพอสมควรจึงจะสามารถเข้าใจและจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมก่อให้เกิดกระบวนการเรียนที่ดีได้ (ปฐุม นิคมานนท์, 2528, น. 297-298)

ในการเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศ การติดตามผลงาน และการวัดผลประเมินผลให้เป็นหน้าที่ของศูนย์การเรียนในเรือนจำและทัณฑสถานร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่ โดยเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางหรือระดับภาคจะมาตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว

ในการจัดการเรียนการสอนในเรือนจำและทัณฑสถานให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดและลดอัตราการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน เพราะผู้ต้องขังที่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนจบแล้ว สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับนำไปประยุกต์และปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.5 ด้านวัสดุอุปกรณ์ หมายถึง อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนสายวิชาชีพ เช่น สื่อ แผ่นภาพ อุปกรณ์จริง เช่น ช่างไม้ คือ กบ เลื่อย ค้อน เป็นต้น

เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ เช่น มีด ค้อน คีม สว่าน ใบเลื่อย ไขควง โรงงานฝึกวิชาชีพต้องจัดให้มีศูนย์ควบคุมและจัดเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ ทะเบียนการใช้ การเก็บรักษา ซึ่งจะอำนวยความสะดวกต่อการเบิกจ่ายใช้สอน ป้องกันการสูญหาย ด้วยวิธีการที่เหมาะสมและใช้ระบบ 5 ส รวมกับให้มีการตรวจสอบสภาพความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัย ความเข้มของแสงสว่างในโรงงานต่าง ๆ การป้องกันอัคคีภัย การเก็บรักษาอย่างมีระเบียบวินัย ให้เก็บเป็นหมวดหมู่ ชนิด ประเภทเดียวกัน ให้อยู่ที่เดียวกันเรียงลำดับจากเล็กไปใหญ่หรือใหญ่ไปเล็ก เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบ มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย และกวดขันให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบตรวจสอบอยู่เสมอ

การจัดทะเบียนควบคุมวัสดุอุปกรณ์แยกออกเป็น ทะเบียนเครื่องมือ วัสดุดิบ ใบคลังพัสดุ วัสดุฝึกในโรงงาน วัสดุสำเร็จรูป โดยแยกเป็นเล่ม แต่ละเล่มจำแนกตามชนิดสิ่งของต่าง ๆ เมื่อได้รับใบเบิกมาแล้วจ่ายไป ต้องบันทึกผ่านทะเบียนวัสดุเพื่อใช้เป็นหลักฐานว่าผู้ใดจ่ายของ จำนวนที่รับไปและให้แสดงรายการไว้ มี 5 แบบ คือ

1. ทะเบียนคุมวัสดุดิบและเครื่องมือ
2. บัญชีแยกประเภทสินค้า สำหรับสินค้าประเภทเดียวกัน

3. ทะเบียนเครื่องมือในโรงงานเป็นทะเบียนจำนวนเครื่องมือประจำโรงงาน
ฝึกงาน

4. ทะเบียนสินค้าในร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเรือนจำและทัณฑสถาน

5. ใบสั่งซื้อวัตถุดิบ

การบริหารงานของส่วนราชการ หลักการบริหารหน่วยงานใช้ข้อบังคับทางด้าน
ทรัพยากร คือ คน เงิน การจัดการและวัสดุอุปกรณ์ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร การ
จัดหาวัสดุอุปกรณ์มาใช้ในกิจกรรมการฝึกวิชาชีพของเรือนจำและทัณฑสถานในการจัดซื้อ จัดหา
จัดจ้าง อนุโลมให้ปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไข
เพิ่มเติมใหม่ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2541 การจัดหาวัสดุมาดำเนินการให้จัดหามาให้เหมาะสมกับระดับ
กำหนดโทษ ความรู้ความชำนาญ ความสนใจ สภาพของเรือนจำ

สำหรับวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพให้ดำเนินการจัดหามา
ให้พร้อม เพื่อเป็นเครื่องมือและอุปกรณ์ในการศึกษาเล่าเรียน ทั้งนี้ให้ประสานกับศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และกรมอาชีวศึกษา ทั้งนี้ทุก ๆ ปี มีงบประมาณให้แต่ละ
เรือนจำและทัณฑสถาน สรรวจวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นและขาดแคลนรายงานขออนุมัติไปยังกรม
ราชทัณฑ์ เพื่อจัดหาให้ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลดังกล่าว มาเพื่อให้ทราบถึงขั้นตอนและแนวทางในการ
สมัครเข้ารับการศึกษาวินิจฉัยทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตามความสนใจ และความต้องการ
ของผู้ต้องขัง ในหลักสูตรระยะยาวและระยะสั้น ตั้งแต่การประกาศรับสมัคร การคัดเลือกหรือ
จำแนกผู้ต้องขัง รวมถึงการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ที่มีความเหมาะสมในการเรียนการ
สอน เพื่อ ครูผู้สอนจะได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์
จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ในการสอนด้วย เพราะ ผู้ต้องขัง เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ และมีความ
พร้อมในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าเด็ก ปกครองตนเองได้ ครูผู้สอนจึงต้องมี
ประสบการณ์มากกว่านักศึกษาผู้ใหญ่

2.2 องค์ประกอบในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดไม่ว่าจะเป็นในระบบงานยุติธรรมที่ควบคุมอาชญากรรม
หรือระบบงานยุติธรรมที่เป็นระบบงานย่อยของชุมชน องค์ประกอบสำคัญที่จะต้องทำความเข้าใจ
มี 4 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

1. ผู้กระทำความผิด

2. เจ้าหน้าที่ผู้แก้ไข

3. สถานที่แก้ไข

4. วิธีการแก้ไข

ผู้กระทำความผิด

เป็นองค์ประกอบแรก ที่สำคัญที่เจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่ทำการแก้ไข จะต้องรู้ว่าผู้รับการแก้ไขเป็นใครในยุคที่ใช้ตัวแบบแก้แค้นทดแทน (Restraint model) ภาพลักษณ์ของผู้กระทำความผิดเป็นคนบาปหนา (the sinner) หรือเป็นคนชั่วร้าย (the wicked) ผู้กระทำความผิดจึงสมควรถูกลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ต่อมาในยุคที่ใช้ตัวแบบแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation model) ภาพลักษณ์ของผู้กระทำความผิดเปลี่ยนไปเป็นคนป่วย (the sick) จึงสมควรจะต้องได้รับการบำบัดรักษาเช่นเดียวกับคนป่วยในทางการแพทย์ ต่อมาภาพลักษณ์ก็เปลี่ยนไปเป็นคนธรรมดา (the ordinary man) เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ในสังคม แต่อยู่ในสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่ผิดปกติ ผู้กระทำความผิดก็สมควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพให้อยู่ในสังคมต่อไปได้ และขณะเดียวกันก็ต้องช่วยแก้ไขปรับปรุงสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะมีภาพลักษณ์อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ทำหน้าที่แก้ไขปรับปรุงหรือแก้ไขบำบัด หรือแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพ ก็จำเป็นจะต้องรู้จักผู้กระทำความผิดเป็นอย่างดีว่าผู้กระทำความผิดเป็นคนประเภทใด กระทำความผิดเพราะเหตุใด และจะแก้ไขฟื้นฟูได้หรือไม่วิธีการที่จะได้ ข้อมูลดังกล่าวอเมริกา ข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากรายงานการสืบเสาะและพินิจก่อนศาลพิพากษาคดี ในประเทศญี่ปุ่น พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นผู้รวบรวมข้อมูลในส่วนนี้และเสนอต่อศาลและในกรณีของประเทศไทยเฉพาะคดีที่ศาลในการกำหนดโทษจำเลยแต่ละคนอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อกรมคุมประพฤติ และกรมราชทัณฑ์ด้วย เพื่อจะได้ใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูจำเลยตามคำพิพากษาของศาลได้ อย่างไรก็ตามโดยที่ประเทศไทย จำเลยมากระทำความผิดที่ศาลจะลงโทษจำคุกเกินกว่า 2 ปี ไม่ถูกสืบเสาะและพินิจ ข้อมูลเกี่ยวกับจำเลยจึงมีเพียงสภาพความผิดเท่านั้น ข้อมูลสังคมและทางประชากรมีน้อย ดังนั้นกรมราชทัณฑ์จึงควรมีสำนักงานแยกประเภทผู้กระทำความผิดแต่ละคนควรใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 2-3 เดือนเพื่อจะได้รู้จักผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสมเป็นรายบุคคลไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลื่อนชั้นผู้ต้องโทษ และการพิจารณาปล่อยผู้ต้องโทษออกจากเรือนจำก่อนครบกำหนดโทษโดยการพักการลงโทษ และอื่น ๆ จะต้องมีข้อมูลชัดเจน การเลื่อนชั้นและการปล่อยตัวไปดังกล่าวจึงจะมีผลดีต่อการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในเรือนจำ และต่อสังคมด้วย

เจ้าหน้าที่ผู้แก้ไข

เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกข้อหนึ่ง เจ้าหน้าที่ผู้แก้ไขนี้ อาจเป็นพนักงานคุมประพฤติ พนักงานพักการลงโทษ พนักงานควบคุม หรือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตำแหน่งอื่น ๆ ตลอดจน ประชาชนหรืออาสาสมัครเข้ามาช่วยงานด้วย โดยทั่วไปเจ้าพนักงานเหล่านี้ได้ผ่านการกลั่นกรอง มาแล้ว ก่อนที่จะได้รับการบรรจุ และแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงาน นั่นก็คือมีความรู้เหมาะสมกับ ตำแหน่งหน้าที่อย่างไรก็ดี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด เจ้าพนักงานจะต้องมีคุณธรรม อาทิเช่น เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นพื้นฐานนอกจากนี้ ก็จะต้องมีความพอใจ (ฉันทะ) ในการทำงาน กับผู้กระทำความผิดอันจะก่อให้เกิดความเพียรพยายาม ความเอาใจใส่และครุ่นคิดไตร่ตรองใน การปฏิบัติ ต่อผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีให้ได้ แต่ถ้าทำถึงที่สุดแล้วแต่ไม่สำเร็จ ก็ ต้องทำให้เป็นอุเบกขา ยิ่งกว่านั้นเจ้าหน้าที่จะต้องมีหลักเกณฑ์อีก 7 ข้อ เพื่อกำกับในการปฏิบัติ หน้าที่ คือ เป็นผู้รู้จักบุคคลและการใช้บุคคล ซึ่งถ้าเจ้าพนักงานนำไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอแล้ว ย่อมสามารถทำงานในหน้าที่สำเร็จสมความปรารถนาในการที่แก้ไขฟื้นฟูได้

โดยสรุป ถ้าเจ้าพนักงานเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนและได้รับการฝึกอบรมมาดี ตลอดจนมีคุณธรรมดังกล่าวย่อมจะเป็นเจ้าพนักงานที่ดียิ่งขึ้น

สถานที่แก้ไข

สถานที่แก้ไข เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกข้อหนึ่ง ยกเว้นโทษประหารชีวิต โทษปรับและ ริบทรัพย์สิน ผู้กระทำผิดที่ต้องโทษจำคุกหรือโดยเฉพาะ 2 ข้อสุดท้าย คือ รู้จักชุมชน และการรู้จัก บุคคลและการใช้บุคคล มีความสำคัญพิเศษสำหรับเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ กับผู้กระทำ ความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำความผิด รอกการลงโทษจำคุกโดยการ คุมประพฤติจะต้องได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในสถานที่ ควบคุมหรือในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

สถานที่แก้ไขเป็นสถานที่ควบคุม อาจเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น สถานที่ควบคุมที่มีการ รักษาความปลอดภัยสูง อันได้แก่ เรือนจำกลาง และทัณฑสถานบำบัดต่าง ๆ สถานที่ควบคุมที่ มีการรักษาความปลอดภัยปานกลาง อันได้แก่ เรือนจำจังหวัด หรือเรือนจำอำเภอ และสถานที่ ควบคุมที่มีการรักษาความปลอดภัยต่ำ อันได้แก่ เรือนจำแบบเปิด และทัณฑนิคม เป็นต้น หรืออาจ เรียกชื่อว่า เรือนจำพิเศษ เรือนจำอำเภอ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ ทัณฑสถานวัยหนุ่ม ทัณฑสถาน หญิง เป็นต้น สถานที่ควบคุมเหล่านี้ อันเป็นสถานที่แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดตามข้อเขียนของจอห์น สัน อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ตามตัวแบบ คือ ตัวแบบปรับปรุงแก้ไข ตัวแบบแก้ไขฟื้นฟู และ ตัวแบบการแก้ไขในชุมชน

1. ตัวแบบปรับปรุงแก้ไข ในสถานที่ควบคุม ที่ออกแบบเป็นสถานที่ปรับปรุง การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดจะเน้นการลงโทษเป็นหลัก ถึงแม้จะมีงานให้ทำ การทำงานนั้นจะเป็นการลงโทษ ไม่ใช่เพื่อการฝึกวิชาชีพ หรือผลิตสิ่งของไปใช้ประโยชน์ต่อหน่วยงาน หรือเชิงพาณิชย์ แต่ประการใด เช่น เรือนจำซึ่งชิง และอัลคาทราซในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

2. ตัวแบบแก้ไขฟื้นฟู เรือนจำสมัยใหม่ อาจออกแบบเพื่อแก้ไขปรับปรุง แต่ใช้วิธีการแก้ไขฟื้นฟูในสถานที่ควบคุมแห่งนี้จะมีโครงสร้างต้นแบบเพื่อแก้ไขปรับปรุง แต่ใช้วิธีการแก้ไขฟื้นฟูในสถานที่ควบคุมแห่งนี้จะมีโครงการต่าง ๆ มากมาย เช่น การศึกษาวิชาสามัญ การศึกษาวิชาชีพ การทำงานวิชาชีพแขนงต่าง ๆ เพื่อผลิตสิ่งของ การฝึกอบรมทางจิตใจและการนันทนาการ เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษ และระยะเวลาที่ต้องโทษด้วย สถานที่ควบคุมแบบนี้จะมีบุคลากรมากมายหลายอาชีพเป็นผู้แก้ไขฟื้นฟู ถึงกระนั้นส่วนใหญ่ก็จะเป็นพนักงานควบคุม (correctional officers) จุดประสงค์หลัก นอกจากควบคุมไว้ไม่ให้หลบหนีแล้ว ก็คือ การทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกสำนึกในความผิด และร่วมมือในการแก้ไขฟื้นฟูตนเองตามโครงการที่จัดให้ จนกว่าจะได้รับการปล่อยตัวไปจากสถานที่ควบคุม ยิ่งกว่านั้นในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดดังกล่าว จะต้องกระทำอย่างมีแผน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้กระทำความผิดไปในทางที่สังคมต้องการ คือ กลับตนเป็นพลเมืองดี

3. ตัวแบบแก้ไขในชุมชน สถานที่ควบคุมแบบนี้อาจเป็นสถานที่ที่มีการควบคุมรักษาความปลอดภัยต่ำ เช่น บ้านกึ่งวิถี สถานฝึกอบรมลาลัวและบ้านอุปถัมภ์ เป็นต้น หรือ บ้านที่อยู่อาศัยของผู้กระทำความผิดเอง หรือชุมชนที่อยู่อาศัยในกรณีของการพักการลงโทษ เป็นต้น ต้นแบบแก้ไขในชุมชนแตกต่างไปจากต้นแบบ การแก้ไขฟื้นฟูตรงที่ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้กระทำความผิดไปในทางที่สังคมต้องการเร็วยิ่งขึ้น

สถานที่แก้ไขอันเป็นบ้านที่อยู่อาศัย หรือชุมชนที่ผู้กระทำความผิดอาศัยอยู่ โดยเฉพาะกรณีการคุมความประพฤติตามคำพิพากษาของศาล หรือการคุมความประพฤติตามเงื่อนไขพักการลงโทษ ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการปล่อยตัวไป จะต้องกลับบ้านที่อยู่อาศัยของเขา ถ้าเขามีครอบครัวหรือญาติพี่น้องที่ยินดีรับผู้กระทำความผิดกลับคืน และให้ความช่วยเหลือบ้านของเขาก็เป็นสถานที่แก้ไขที่เอื้ออำนวยต่อการกลับตนเป็นคนดี แต่ถ้าครอบครัวหรือญาติพี่น้องไม่ยินดีรับเขากลับคืนตลอดจนรังเกียจเดียดฉันท์ บ้านก็ไม่ใช่อสถานที่แก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสม ส่วนชุมชนที่เขาอาศัยอยู่อาจเป็นหมู่บ้านหรือสถานที่ที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีแหล่งอบายมุข และไม่ใช่มุขมั่วสุมแออัด ตลอดจนมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่อาจให้ความสนับสนุนช่วยเหลือได้ในเวลาที่ต้องการ

ก็จะเป็นชุมชนที่เหมาะสมแก่การแก้ไขฟื้นฟู แต่ถ้าเป็นชุมชนตรงกันข้าม คือ เป็นแหล่งอบายมุข เป็นชุมชนแออัด และมีมิจฉาชีพอาศัยอยู่มาก ชุมชนเช่นนี้นอกจากจะไม่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขฟื้นฟูแล้ว ยังเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขฟื้นฟูด้วย

การรู้จักชุมชนทั้งที่เป็นสถานที่ควบคุม และสถานที่อยู่อาศัยของผู้กระทำความผิด อย่างดีจะช่วยให้การวางแผนแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้ง่ายขึ้น

วิธีการแก้ไข

เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกข้อหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ในยุคที่เน้นการลงโทษเพื่อยับยั้ง ผู้พิพากษามีแต่เพียงกำหนดโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ และการลงโทษจำคุก นักโทษที่ถูกลงโทษถูกจำกัด อิสระภาพจริง ๆ โดยการขังเดี่ยว และไม่ต้องทำงาน แต่ให้สำนักความผิดตามหลักแห่งคริสต์ศาสนาส่วนการปฏิบัติที่เป็นการปรับปรุง ก็เน้นการทำงานให้ทำงาน เพื่อเป็นการลงโทษ โดยไม่ได้หวังผลเชิงประโยชน์ ไม่ว่าในทางบริหารหรือทางการค้า จากการให้นักโทษทำงานต่อมาในยุคที่เน้นการแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งใช้วิธีการแบบแพทย์รักษาผู้ป่วย โดยแยกเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขานั้น ต่อมาเมื่อเห็นว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนปรกติธรรมดา แต่ได้กระทำความผิด เนื่องจากสภาพทางสังคม และสิ่งแวดล้อม การแก้ไขฟื้นฟูนอกจากจะทำกับผู้กระทำความผิดแล้ว ยังต้องแก้ไขสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วย วิธีการดังกล่าวนี้มีที่มาจาก 3 ทฤษฎีด้วยกัน คือ

ทฤษฎีแก้ไขเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม ตามทฤษฎีนี้ การที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดลงไป อาจเกี่ยวเนื่องกับปัจจัยทางกาย ทางจิต และทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้นเมื่อศึกษาวิเคราะห์ผู้กระทำความผิดแล้ว เช่น สาเหตุเกิดมาจากความบกพร่องทางจิต วิธีการแก้ไขฟื้นฟูก็อาจเป็นการเยียวยาทางจิต หรือจิตวิเคราะห์ หรือถ้าพบว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดลงไปเพราะอิทธิพลของเพื่อนร่วมรุ่น การใช้กิจกรรมแบบกลุ่ม เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยมีผู้นำในกลุ่ม ก็อาจเป็นวิธีการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้เป็นคนดีได้

ทฤษฎีแก้ไของค์การ หรือหน่วยงาน บางครั้งองค์การ หรือหน่วยงานเป็นที่มาของปัญหา ทั้งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด การแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็ต้องนำทฤษฎีการจัดองค์การ หรือหน่วยงานมาใช้แก้ปัญหานั้น ตัวอย่าง เรือรบลำหนึ่ง ผู้บัญชาการเรือรบไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความผิด แต่เห็นด้วยกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดด้วยการลงโทษ ผู้ที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้บัญชาการดังกล่าว ก็ต้องเสนอความคิดให้ผู้บัญชาการเชื่อว่า การแก้ไขฟื้นฟูจะมีผลดีกว่าการลงโทษเช่นไร ด้วยเหตุผลอะไรและตัวอย่างที่เห็น

ได้ชัด และที่ยิ่งดีไปกว่านั้น คือ ต้องเสนอความคิดดังกล่าวนี้ให้ผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงานราชทัณฑ์ให้เห็นชอบด้วย เมื่อบุคคลระดับผู้บริหารเห็นชอบกับความคิดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำ ความผิดแล้วการชักจูงบุคลากรระดับรองลงมา จนถึงผู้ปฏิบัติอาจทำได้ง่ายขึ้น

ทฤษฎีการแก้ไขชุมชน ถ้าชุมชนเป็นที่มาของปัญหา เช่น เป็นแหล่งอบายมุข หรือเป็น แหล่งของการกระทำความผิด ทางอาญา การจะแก้ไขให้ชุมชนมีอบายมุขลดลง หรือหมดไป ก็อาจ กระทำได้โดยอาศัยบุคคลในชุมชนนั่นเอง โดยผู้แก้ไขจากภายนอกไปให้คำปรึกษาแนะนำ ในการ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการช่วยเหลือ ผู้นำชุมชน และประชาชนแห่งท้องถิ่นนั้นในการแก้ไขปัญหามาของชุมชน เมื่อสมาชิกของชุมชน ร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหามา และด้วยความร่วมมือของหน่วยงานภายนอกชุมชน โดยเฉพาะ 4 กระทรวงหลัก อันประกอบด้วยกระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตลอดจนหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ ในชุมชนด้วย ปัญหาอบายมุข เช่น การจำหน่ายและเสพสารเสพติดให้โทษก็จะลดน้อยลง จนกระทั่ง หมดไป ดังนั้น เมื่อผู้กระทำความผิดที่ถูกคุกคามประพฤติตามคำพิพากษาของศาล หรือถูกพักการลงโทษในคดียาเสพติด กลับไปสู่ชุมชนที่ปัญหาอบายมุขลดลงหรือหมดไป ก็ย่อมจะเลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้โดยง่าย

จากทฤษฎีแก้ไขเปลี่ยนแปลง 3 ทฤษฎีหลัก ดังกล่าวนี้ มีกลวิธีสำคัญที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด 3 กลวิธีด้วยกัน คือ

1. กลวิธีใช้ความรู้และเหตุผล ถ้าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดไปเพราะความโง่เขลาเบาปัญญา หรือขาดความรู้ความเข้าใจ วิธีการแก้ไขฟื้นฟูอย่างหนึ่งก็คือ การให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่เขา เช่น การกระทำความผิดกฎหมายจราจร ในการขับขี่ยานพาหนะ เนื่องจากผู้ขับขี่ไม่รู้กฎจราจร เมื่อเขาารู้แล้ว เขาก็จะไม่ฝ่าฝืนกฎจราจรอีก

การใช้ความรู้และเหตุผล อาจได้มาจากการศึกษาวิจัยปัญหาต่าง ๆ ทั้งในระดับพื้นฐาน (basic research) หรือระดับประยุกต์ (applied research) เมื่อได้ข้อมูลถูกต้องจากการวิจัย ข้อมูลนั้นก็ช่วยให้ ผู้กระทำความผิดมีความรู้และใช้ความรู้นั้นเพื่อจะไม่กระทำความผิดอีกต่อไป

นอกจากนี้การใช้คนให้เหมาะสมกับงานและถูกเวลา (put the right man in the right job and at the right time) ก็อาจแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดได้ไม่ว่าในสถานที่ควบคุม หรือในชุมชน

2. กลวิธีให้การศึกษาเสียใหม่ การที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดลงไป เป็นเพราะความหลงผิดอาจเนื่องมาจากอุดมการณ์ที่ผิด ความเชื่อที่ผิด หรือประเพณีที่ผิด เช่น ตาม

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ฟรอยด์เห็นว่า การที่บุคคลมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือประกอบ อาชญากรรม อาจเป็นเพราะได้รับประสบการณ์ที่เลวร้ายในวัยเด็กซึ่งฝังอยู่ในจิตใจ ก็อาจแสดง ออกมาในรูปของพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรืออาชญากรรม ดังนั้นนักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ส่วนมากได้แก่ จิตแพทย์ ก็จะใช้กลวิธีให้การศึกษแก่ผู้กระทำความผิดเสียใหม่ ว่าสาเหตุความผิดของเขามาจาก อะไร เมื่อผู้กระทำความผิดได้ทราบและเข้าใจสาเหตุของปัญหาของเขาแล้ว เขาก็ไม่มีพฤติกรรม เบี่ยงเบนอีกต่อไป กลวิธีให้การศึกษแก่ผู้กระทำความผิดเสียใหม่ ว่าสาเหตุความผิดของเขามา จากอะไร เมื่อผู้กระทำความผิดได้ทราบและเข้าใจสาเหตุของปัญหาของเขาแล้ว เขาก็ไม่มี พฤติกรรมเบี่ยงเบนอีกต่อไป กลวิธีให้การศึกษเสียใหม่มีมากมาย เช่น การเยียวยาทางจิต (psycho therapy) การแก้ไขแบบครอบครัว (family therapy) การแก้ไขแบบกลุ่ม (group therapy) การวิเคราะห์สัมพันธระหว่างกัน (transactional therapy) และการล้างสมอง (brain washing)

3. กลวิธีใช้อำนาจบังคับ อำนาจนั้นจะต้องเป็นอำนาจที่ชอบด้วยกฎหมาย คือมี กฎหมายรองรับ ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดไม่ว่าในสถานที่ควบคุม หรือในชุมชนย่อมจะมี กฎหมายให้เจ้าพนักงานของรัฐกระทำได้ เช่น ในการคุมความประพฤติจำเลยตามคำพิพากษาของ ศาล ศาลจะกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยขู่ว่าถ้าไม่ปฏิบัติตาม เงื่อนไข ศาลจะยกเลิกการควบคุมประพฤติดังกล่าวและลงโทษจำคุกที่รอการกำหนดหรือรอการลงโทษไว้ หรือในการจำคุกผู้กระทำความผิดก็มีกฎหมายรองรับให้เจ้าพนักงาน มีอำนาจควบคุมบังคับ บัญชาผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษได้ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวง ที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ เพราะฉะนั้นโดยหลักการแล้ว การปฏิบัติต่อผู้กระทำ ความผิดจึงอาศัยกลวิธีใช้อำนาจบังคับเป็นหลัก และใช้กลวิธีการใช้ความรู้และเหตุผลกับกลวิธีให้ การศึกษเสียใหม่เข้ามาสนับสนุน

อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึงทฤษฎีและกลวิธีดังกล่าวมานี้มิใช่ของใหม่ ทั้งนี้เพราะ ศาสดาของศาสนาต่าง ๆ ก็ได้นำมาใช้แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบรมศาสดาของพุทธศาสนา ได้ ทรงใช้ทฤษฎีและกลวิธี ดังกล่าวนี้นี้ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงความเห็นผิด ให้มีความเห็นถูกต้องและ แก้ไขปัญหาของตนและสังคมได้ เมื่อกว่า 2580 มาแล้ว

กล่าวโดยสรุป ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟู จะต้อง คำนึงถึงปัจจัย 4 ประการ คือ ผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ผู้แก้ไข สถานที่แก้ไข และวิธีการแก้ไข และนำทฤษฎี 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีแก้ไขเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม ทฤษฎีแก้ไของค์การหรือ หน่วยงานและทฤษฎีแก้ไข ชุมชน ตลอดจนกลวิธีทั้ง 3 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการใช้ความรู้และเหตุผล

กลวิธีการให้การศึกษานี้เสียใหม่ และกลวิธีการใช้อำนาจบังคับ มาใช้กับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลก็น่าเชื่อว่าจะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้

2.3 การศึกษาวิชาชีพ

แต่เดิมการศึกษาวิชาชีพเป็นการลงโทษอย่างหนึ่งจึงนิยมปฏิบัติในเชิงบังคับให้ทำงาน ผู้ต้องขังต้องทำงานอย่างเลื่องไม่ได้ด้วยเกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์ แต่เมื่อมีการจัดให้มีการให้บำเหน็จรางวัลตอบแทนการทำงานย่อมก่อให้เกิดการชักนำผู้ต้องขังที่มีกำลังใจมีความมานะอุตสาหะในการฝึกวิชาชีพอย่างแท้จริง

เป้าหมายในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังหรือจัดให้ผู้ต้องขังมีงานทำ หรือมีเวลาว่างมาก อย่าปล่อยให้ผู้ต้องขังว่างงาน การมีเวลามากหรืออยู่กันเฉย ๆ จะเป็นอันตรายต่อการปกครองเรือนจำ ฉะนั้นงานจึงเป็นประโยชน์หลายประการคือ

1. งานถือเป็นส่วนหนึ่งของการทำโทษ และอาจเป็นส่วนหนึ่งของแนวความคิดที่เรียกว่า Retribution เพราะงานหนักเบาเป็นแหล่งก่อความเหน็ดเหนื่อย ไม่เป็นสิ่งที่ให้ความสบายใจ สนุกสนานแก่ผู้ต้องขัง
2. งานเป็นเครื่องมือช่วยให้คนทำงานอยู่ในระเบียบในคำสั่ง
3. งานเป็นการสร้างให้ฟื้นฟูแก้ไข (Rehabilitation) เนื่องจากงานเพิ่มพูนประสบการณ์ ได้รับความชำนาญ ความมีฝีมือ งานจะดีเลวอยู่ที่การเอาใจใส่ การบังคับจิตใจ ถ้าทำผลงานได้ดี ผู้ทำก็เกิดความภาคภูมิใจอยากทำต่อไป แล้วจิตใจจะผูกพันแน่วแน่ในสิ่งที่ทำอยู่ผลงานดี เป็นสิ่งกระตุ้นในการแข่งขันกัน เกิดความมานะมุ่งมั่นต่อไป สุดท้ายเมื่อเวลาอยู่ในงาน ความคิดที่จะประพฤติตนเบี่ยงเบนจะน้อยลงไปเรื่อย ๆ จนเป็นสิ่งปรับปรุงนิสัยใจคอโดยเฉพาะงานศิลป์
4. งาน คือ เงิน หมายถึง รายได้แก่ครอบครัวและตัวผู้ทำงาน
5. งานเป็นสิ่งที่ขจัดเวลาที่ไม่มีประโยชน์

สรุปแล้ว ต้องหางานที่มีความเหมาะสมแก่ผู้ต้องขัง โดยดูระยะเวลาที่ต้องโทษจำคุกจะเป็นการผ่อนคลายความเครียดได้ ฝึกให้คนไม่รู้หรือรู้น้อยให้มีความรู้ในอาชีพที่มีอยู่ในเรือนจำหรืออาชีพอื่น ๆ ที่เรือนจำมีผู้สอนที่ชำนาญภายในหรือมาจากภายนอก

กรมราชทัณฑ์ส่งเสริมการจัดการศึกษาวิชาชีพ ที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน และสถานประกอบการ โดยติดต่อประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียนและกรมอาชีวศึกษาให้เข้ามาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง ทั้ง

หลักสูตรระยะสั้น และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช. ปวส. มอบประกาศนียบัตรให้เมื่อจบหลักสูตร เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพสุจริต เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ให้เรียนจำ และทัศนสถานเผยแพร่ให้ผู้ต้องขังเข้ารับการบริการด้านการศึกษาวิชาชีพอย่างน้อย 1 สาขา ก่อนปล่อยตัว หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาชีพที่จัดให้ผู้ต้องขัง ได้แก่ หลักสูตรช่างไม้ ช่างตัดผม ช่างเชื่อมโลหะ ช่างซ่อมจักรยานยนต์ เดินสายไฟฟ้า ช่างปูกระเบื้อง ช่างจักสาน ช่างแกะสลัก ช่างสี ช่างอูมเนียม หลักสูตรด้านคหกรรม หลักสูตรด้านคอมพิวเตอร์เบื้องต้น ช่างซ่อมคอมพิวเตอร์ นวดแผนโบราณ นวดเท้า ซ่อมรองเท้า ออกแบบเสื้อผ้า ช่างเสริมสวย ศิลปะประดิษฐ์ และโครงการที่สำคัญ คือ โครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งเรือนจำ อันเป็นเอกลักษณ์ของเรือนจำ และทัศนสถาน

2.4 การฝึกทักษะอาชีพ

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้ส่งเสริมการฝึกวิชาชีพระบบอุตสาหกรรมเป็นการสร้างรายได้ และฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังเพิ่มทักษะอาชีพเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง ภายหลังพ้นโทษ ด้วยการนำแรงงานผู้ต้องขังมาสร้างรายได้ในเชิงอุตสาหกรรมโดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นหลีกเลี่ยงการใช้วัตถุดิบที่เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นเรือนจำ อุตสาหกรรม รวมทั้งยกระดับการฝึกวิชาชีพให้ได้มาตรฐานสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสามารถนำออกสู่ตลาดได้ ตลอดจนศึกษาแนวโน้มความต้องการของตลาดเกี่ยวกับรูปแบบและประเภทของ ผลิตภัณฑ์ เป็นการส่งเสริมเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการฝึกอาชีพและหาตลาดรองรับใหม่ ป้องกันการขายสินค้าแข่งกันเอง (นโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์ ประจำปี 2548)

2.5 การพัฒนาจิตใจ

การพัฒนาแก้ไขพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้ต้องขัง จะได้ผลจริงจังต่อเมื่อได้มีการอบรมสภาพจิตใจของผู้ต้องขัง ถ้าสภาวะจิตใจหรือคุณภาพจิตใจของผู้ต้องขังสูงพอ กล่าวคือ ผู้ต้องขังมีความรู้ดีรู้ชอบ มีความยั้งคิด ไม่คึกคะนองไปกับสภาพแวดล้อม การกระทำผิดที่ จะเกิดขึ้นอีกในอนาคตก็จะมี ฉะนั้นการอบรมขัดเกลาทางศีลธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำควบคู่ไปกับการควบคุม แนวทางการอบรมทางศีลธรรมแก่ผู้ต้องขังมีดังนี้ เอ็มอร เลียงใหญ่ (2541, น. 44)

1. การนิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์เป็นประจำทุกสัปดาห์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งควรนิมนต์หลาย ๆ รูป สลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป ให้ผู้ต้องขังอยู่ในอาการที่สงบและฟังธรรมก่อให้เกิดความคิดในทางที่ถูกที่ควรทำให้สงบยับยั้งชั่งใจและการกระทำของตนให้อยู่ในขอบเขตของศีลธรรมและกฎหมายสามารถหาข้อสรุปให้กับตัวเองได้ว่าควรจะดำเนินชีวิตต่อไปภายหน้าอย่างไร

2. การจัดกิจกรรมทางศาสนา เพื่อฝึกปฏิบัติให้เกิดจิตว่างและมั่นคง เช่น การนั่งสมาธิในเวลาเช้าและเย็นจะทำให้จิตใจสงบไม่ว่าวุ่นวายติดพันกับสิ่งเร้าภายนอกยิ่งกว่านั้น การนั่งสมาธิยังจะทำให้จิตใจเยือกเย็นไม่มี โลภะ โทสะ โมหะ เกิดขึ้นง่าย ในขณะที่นั่งสมาธิจะทำให้เกิดการศึกษาสาเหตุการกระทำความผิดและผลเสียหายนที่ได้รับจากการกระทำความผิดโดยเฉพาะผู้ต้องขังที่กระทำความผิดด้วยการบันดาลโทสะ การนั่งสมาธิเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้จิตใจไม่ขุ่นมัว สุขุมรอบคอบคิดใคร่ครวญก่อนทำ

3. ในวันสำคัญทางศาสนา ควรมีการกระตุ้นให้ผู้ต้องขังเห็นความสำคัญในวาระต่าง ๆ กันมีการทำบุญ มีการถือศีลในข้อที่สามารถปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ง่าย เช่น การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่พูดเท็จ ไม่ดื่มของมึนเมา ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น ละเว้นไม่ทำบาป และกระทำความดีกับบุคคลข้างเคียงเท่าที่จะกระทำได้

4. การจัดให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง ในหลักสูตรวิชาธรรมศึกษานักธรรม ชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก โดยอนุศาสนาจารย์ในเรือนจำและนิมนต์พระสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้และมีการสอบวัดผลโดยคณะสงฆ์

5. โครงการอุปสมบทผู้พ้นโทษ เป็นโครงการอุปสมบทหมู่แก่ผู้พ้นโทษที่มีความประสงค์จะบวช การอุปสมบทมีอันสูงส่งสูงเป็นความศรัทธาทางพุทธศาสนาอย่างหนึ่งในการสืบพระศาสนาที่จะช่วยเผยแผ่หลักธรรมช่วยบรรเทาทุกข์แก่มวลมนุษยและสัตว์ สร้างคุณงามความดีที่ประมาณค่ามิได้เพื่อเอาชนะความชั่วช่วยให้บุคคลจิตใจเป็นบุญกุศลเกิดขึ้น

6. การอบรมศีลธรรมผู้ต้องขัง โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กล่าวมาแล้ว รวมทั้งได้เชิญวิทยากรจากภายนอกเรือนจำมาบรรยาย การให้ทัศนะ ประสบการณ์ที่มีคุณค่า เป็นการถ่ายทอดความคิดที่ดีมีประโยชน์วิธีหนึ่งซึ่งผู้ต้องขังจะรับทัศนะต่าง ๆ นี้ไปโดยไม่รู้ตัว

2.6 ศูนย์เตรียมการปลดปล่อย

ศูนย์เตรียมการปลดปล่อย (Pre-Release Center) สุมาลี ประเสริฐประศาสน์ (2543, น. 30-34) จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ต้องขังที่ส่งออกไปทำงานตามโครงการส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานในหน่วยงานภายนอก (Work Release Problem) หรือ ส่งออกไปเรียนหนังสือตามโครงการศึกษาต่อของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ณ สถาบันการศึกษาภายนอก (College Day Furlough) ซึ่งถือเป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชนรูปแบบหนึ่งที่ต้องได้รับความร่วมมือ การยอมรับและสนับสนุนจากภาคเอกชนที่อยู่ภายนอก เนื่องจากการอนุญาตให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการโทษในเรือนจำมาแล้วระยะหนึ่งได้ออกไปทำงานในบริษัท ห้างร้าน โรงงาน หรือออกไปเรียนหนังสือ ณ สถาบันการศึกษาภายนอกในเวลากลางวัน เมื่อหมดเวลาทำงานหรือเวลาเรียนในตอนเย็นจะต้องกลับมาพักอาศัยยังศูนย์เตรียมการปลดปล่อย กล่าวคือการส่งผู้ต้องขังออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือมิได้เป็นการส่งผู้ต้องขังออกจากเรือนจำไปสู่โรงงาน บริษัท ห้างร้าน หรือสถาบันการศึกษาภายนอกโดยตรงแต่จะเป็นการส่งผู้ต้องขังตามเรือนจำต่าง ๆ ที่ผ่านการคัดเลือกของคณะกรรมการแล้วว่ามีคุณสมบัติครบถ้วนสมควรได้รับเลือกให้ไปพักที่ศูนย์เตรียมการปลดปล่อย เพื่อทดสอบความประพฤติและเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขัง ช่วงระยะหนึ่ง ขณะเดียวกันก็มีการจัดเตรียมหางานให้ทำและจัดหาสถาบันการศึกษาไปพร้อมด้วย เมื่อผู้ต้องขังคนใดแสดงให้เห็นถึงความประพฤติดีเป็นที่น่าเชื่อถือ จะมีคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งพิจารณาว่าสมควรจะอนุญาตให้ออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือได้ โดยเข้าไปทำงานหรือเรียนหนังสือ เย็นกลับมาอนที่ศูนย์ โดยไม่มีเจ้าหน้าที่ควบคุมเป็นเช่นนี้เรื่อยไปจนกว่าจะปล่อยตัว ก็ต้องออกจากศูนย์แห่งนี้ไปพักอยู่ที่อื่น

ผู้ต้องขังที่ได้รับอนุญาตให้ออกไปทำงาน จะได้รับผลประโยชน์วันลดโทษจำคุกเท่ากับจำนวนวันที่ออกทำงานและให้ได้รับการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดโทษ ภายใต้เงื่อนไข การคุมประพฤติของพนักงานเจ้าหน้าที่ จนกว่าจะครบกำหนดโทษตามคำพิพากษา

ผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกให้อยู่ในศูนย์เตรียมการปลดปล่อยจะต้องไม่ทำผิดกฎระเบียบข้อบังคับของศูนย์หรือกฎข้อบังคับในการอนุญาตให้ออกไปทำงานหรือออกไปเรียนหนังสือ หากมีการละเมิดร้ายแรงจะต้องถูกส่งเข้าเรือนจำต่อไป วิธีการดังกล่าวนับเป็นการเตรียมผู้ต้องขังกลับสู่สังคมเช่นเดียวกับวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชนแบบต่าง ๆ ที่กรมราชทัณฑ์ได้ประสบผลสำเร็จด้วยดีมาแล้ว

สภาพทั่วไปของศูนย์เตรียมการปลดปล่อย ศูนย์เตรียมการปลดปล่อย จะได้รับการจัดสถานที่ให้ใกล้เคียงสังคมภายนอกมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นในด้านของอาคารสถานที่ หรือการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังภายในศูนย์ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพื่อประโยชน์ต่อการปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอกของผู้ต้องขังและไม่เป็นที่น่ารังเกียจของชุมชนที่อยู่ในเขตใกล้เคียงเป็นประการสำคัญ คือ

1. สถานที่ตั้ง

เนื่องจากผู้ต้องขังที่อยู่ในศูนย์เตรียมการปลดปล่อยจะต้องออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือภายนอกศูนย์ โดยไปเข้าเย็นกลับตามเวลาที่ศูนย์กำหนด ฉะนั้นสถานที่ตั้งควรจะไม่อยู่ไกลจากตัวเมือง ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการเดินทางและการกลับเข้าสู่ศูนย์ให้ตรงตามกำหนดเวลา สำหรับพื้นที่ของศูนย์เตรียมการปลดปล่อยอาจต้องใช้พื้นที่มากพอสมควร เพื่อพิจารณาให้เอกชนจัดตั้งโรงงานภายนอกศูนย์ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ฝึกวิชาชีพ หรือทำงานในโรงงาน เช่น ศูนย์เตรียมการปลดปล่อยผู้ต้องขังวัยหนุ่มแห่งหนึ่งในประเทศเยอรมนี จะมีโรงงานทำเบียร์อยู่ภายนอกรั้วศูนย์ และรับผู้ต้องขังเข้าทำงานร่วมด้วย และภายในศูนย์จะต้องมีโรงงานฝึกวิชาชีพเพื่อฝึกวิชาชีพแบบเข้มให้แก่ผู้ต้องขังเข้าร่วมทำงานร่วมด้วย และภายในศูนย์จะต้องมีโรงงานฝึกวิชาชีพเพื่อฝึกวิชาชีพแบบเข้มให้แก่ผู้ต้องขังที่ยังไม่พร้อมจะออกไปทำงานภายนอกศูนย์

2. อาคารสถานที่

อาคารสถานที่ภายในศูนย์เตรียมการปลดปล่อย จะมีรูปแบบคล้ายโรงเรียนประจำ และถูกจัดอย่างเป็นสัดส่วน ผู้ต้องขังหญิงและชายแยกออกจากกัน คือ

2.1 เรือนนอน เป็นอาคารสูง เช่น หอพักนักศึกษา บรรยากาศภายในห้องพักไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกถูกคุมขังไว้ มีห้องโถงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ มีโทรทัศน์ มีเคาน์เตอร์ อ่างล้างจาน เตาแก๊สและเตาอบ เพื่อผู้ต้องขังต้มน้ำชงเครื่องดื่ม หรืออุ่นอาหารสำเร็จที่ซื้อมาจากภายนอก

2.2 โรงครัว จัดให้มีอุปกรณ์ทำครัวเพื่อการประกอบอาหารสำหรับผู้ประสงค์จะประกอบอาหารรับประทานเอง

2.3 โรงเลี้ยงอาหาร จะมีลักษณะคล้ายศูนย์อาหารตามห้างสรรพสินค้า อุปกรณ์และภาชนะที่ใช้เป็นเช่นที่ใช้อยู่ในครัวเรือนทั่วไป

2.4 ห้องน้ำห้องส้วม มีประตูปิดเปิดมิดชิด

2.5 ห้องสมุดเพื่อการศึกษา พักผ่อนหย่อนใจหรือเพิ่มพูนทักษะและความรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ

2.6 ห้องกิจกรรม เพื่อจัดกิจกรรมเตรียมการปลดปล่อย

2.7 สนามกีฬากลางแจ้ง เพื่อพลานามัยผู้ต้องขัง

2.8 โรงงาน เพื่อการฝึกหัดอาชีพในหลักสูตรเร่งรัดที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน

2.9 โรงเรียน เพื่อการศึกษาภาคทฤษฎี

2.10 รั้วตาข่าย แสดงอาณาเขตศูนย์เตรียมการปลดปล่อยที่ประชาชนภายนอกสามารถมองเห็นสภาพภายในศูนย์ได้

2.11 สถานพยาบาล เพื่อรักษาพยาบาลผู้ต้องขังเจ็บป่วยที่มีลักษณะอาการไม่รุนแรง

3. การดำเนินชีวิตในศูนย์

การดำเนินชีวิตภายในศูนย์ของผู้ต้องขังจะเป็นไปโดยอิสระ ภายใต้ข้อบังคับของศูนย์ระยะเวลาที่ถือเป็นการจำกัดอิสระจะมีอยู่ในช่วงที่ผู้ต้องขังพักนอนในเวลากลางคืนเท่านั้น ส่วนเวลากลางวันผู้ต้องขังที่ได้รับอนุญาตให้ออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือ จะเดินทางออกไปทำงานเวลาเช้า และกลับเข้าพักอาศัยที่ศูนย์เวลาเย็น ส่วนผู้ที่อยู่ระหว่างทดสอบความประพฤติก็จะเข้ารับการศึกษาศึกษาและฝึกหัดอาชีพที่ศูนย์ได้จัดไว้ เมื่อคณะกรรมการของศูนย์เห็นว่าสมควรที่จะอนุญาตให้ออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือภายนอกศูนย์ก็จะเสนอกรมราชทัณฑ์พิจารณาอนุมัติต่อไป ส่วนในวันหยุดจะจัดให้มีกิจกรรมกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา

4. กิจกรรมภายในศูนย์เตรียมการปลดปล่อย

ภายในศูนย์เตรียมการปลดปล่อยจะมีนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยา คอยให้คำแนะนำกับผู้ต้องขังที่มีปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอก กิจกรรมในศูนย์เตรียมการปลดปล่อยจะมุ่งเน้นกิจกรรมกลุ่ม (Group Theory) ได้แก่

4.1 การจัดกลุ่มแนะแนว (Group Guidance) เพื่อการปฐมนิเทศในวันแรกปรับตัว ให้ได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่ส่งเข้ามาพักอาศัยที่ศูนย์ การแจ้งกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ตลอดจนข้อแนะนำในการปรับตัว การใช้ชีวิตอยู่ในศูนย์ และการออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือนอกศูนย์

4.2 การจัดการเรียนการสอน และการฝึกอาชีพแบบเข้ม (Intensive Courses) ในรายที่มีปัญหาแก่ผู้ที่มีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอกับงานที่จัดให้ทำหรือออกไปศึกษาภายนอก

4.3 การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) โดยนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ในวันหยุด เพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างที่พักอาศัยในศูนย์หรือออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือเพื่อประโยชน์ต่อการแก้ไขและฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขัง

ประโยชน์ที่จะได้รับในการจัดตั้งศูนย์เตรียมการปลดปล่อย

1. ทำให้มีสถานที่สำหรับเตรียมผู้ต้องขังก่อนปล่อยโดยเฉพาะ
2. ทำให้สะดวกต่อการจัดกิจกรรมเตรียมการปลดปล่อย โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน
3. เพื่อส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานในหน่วยงานภายนอก และเพื่อการศึกษาต่อของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ณ สถาบันการศึกษาภายนอก
4. ผู้ต้องขังได้รับการฝึกวิชาชีพที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานเมื่อพ้นโทษแล้ว สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำไม่ก่อวนความสงบสุขของสังคมและไม่เป็นภาระแก่สังคม
5. บรรเทาปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ
6. ทำให้ผู้ต้องขังปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ง่ายและรวดเร็วเพราะศูนย์เตรียมการปลดปล่อยมีสภาพแวดล้อมที่ไม่แตกต่างจากสังคมภายนอกมากนัก

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอมอร เสียงใหญ่ (2541, น. บทคัดย่อ) ศึกษาการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อกลับเข้าสู่สังคมปกติ เพื่อศึกษาถึงความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติของผู้บัญชาการเรือนจำในการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อกลับเข้าสู่สังคมปกติ ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานในการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขัง ผลการวิจัยพบว่าประชากรที่มีภูมิหลังทางสังคมต่างกัน มีความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติในการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังต่างกัน ปัจจัยในด้าน การปฏิบัติงาน พบว่าประชากรที่มีการปฏิบัติงาน ด้านสังคมสงเคราะห์ มีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังเป็นประจำ จะมีความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติที่ดีต่อการเตรียมความพร้อมเรือนจำและทัศนคติในมิสิ่งเอื้ออำนวยในการปฏิบัติงานเพียงพอ จะมีทัศนคติที่ดีต่อการเตรียมความพร้อมประชากรที่มีนโยบายการเตรียมความพร้อม ในด้านความรู้ความเข้าใจในการเตรียมความพร้อม ประชากรจะมีความรู้ในด้านต่าง ๆ เรียงจากมากไปน้อย คือ การเตรียมความพร้อมของกลุ่มปฐมภูมิก่อนการปล่อย การเตรียมความพร้อมของตัวผู้กระทำผิดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ความพร้อมหลังการปลดปล่อย และมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด ในด้านการเตรียมความพร้อมของกลุ่มทุติยภูมิ ส่วนทัศนคติในการเตรียมความพร้อม ประชากรจะมีทัศนคติระดับกลาง แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้นำเรื่อง การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อกลับเข้าสู่สังคมไปปฏิบัติ

อัญชลี คลังสีดา (2543, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนการปล่อยแบบไม่มีเงื่อนไขในทัณฑะของสหวิชาชีพ เพื่อศึกษาลักษณะการปฏิบัติงานหาแนวทางพัฒนาการเตรียมความพร้อมและความต้องการของสหวิชาชีพต่อการดำเนินการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนการปล่อยของกรมราชทัณฑ์ กลุ่มประชากรที่ศึกษา คือ นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ อนุศาสนาจารย์ นักสังคมสงเคราะห์ และตำแหน่งอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อย จากการศึกษาพบว่าทัณฑะต่อแนวทางการเตรียมความพร้อม การฝึกวิชาชีพและการจัดอบรมให้ผู้ต้องขังก่อนการปลดปล่อยเป็นแนวทางที่ผู้ปฏิบัติงานมีทัศนคติเห็นด้วยมากที่สุด ด้านการสงเคราะห์ผู้ต้องขัง การจัดสถานที่พักให้ผู้ต้องขัง การให้ผู้ต้องขังกลับไปอยู่กับครอบครัวหรืออยู่บ้านกึ่งวิถี และการทำงานภายนอกเรือนจำ ก่อนการปลดปล่อยนั้นมีความเห็นด้วยในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าเพศชายมีทัศนคติเห็นด้วยต่อรูปแบบการให้ผู้ต้องขังทำงานภายนอกเรือนจำก่อนการปลดปล่อยมากกว่าเพศหญิง และผู้ต้องขังกลุ่มอายุ 21-25 ปี มีทัศนคติเห็นด้วยต่อรูปแบบการให้ผู้ต้องขังอยู่บ้านกึ่งวิถี ก่อนการปลดปล่อยมากกว่ากลุ่มอื่น ส่วนความสัมพันธ์ของตำแหน่งนั้น นักสังคมสงเคราะห์มีทัศนคติเห็นด้วยต่อรูปแบบการให้ผู้ต้องขังกลับไปอยู่กับครอบครัวรายหนึ่งก่อนการปล่อย และรูปแบบการฝึกวิชาชีพให้ผู้ต้องขังมากกว่าตำแหน่งอื่น ๆ

รัตนา พลับพลา (2533, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติที่มีต่อการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีภูมิหลังต่างกัน” ผลการวิจัยพบว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พื้นฐานการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ ในด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังไม่เห็นด้วยในเรื่องรายได้จากการปันผล เพราะรายได้นั้นไม่สามารถนำไปช่วยเหลือครอบครัวภายนอกได้ ผู้ต้องขังยอมรับการฝึกอาชีพแต่ไม่เลือกวิชาชีพที่จะฝึกเพราะจะต้องเรียนวิชาที่เรือนจำจังหวัดจัดหาให้ ไม่ตรงกับพื้นฐานของครอบครัว กรมราชทัณฑ์ควรได้ศึกษาความต้องการของบุคคลภายนอกต่อผลผลิตและฝึกอาชีพหลาย ๆ อย่าง ที่สามารถสร้างความพร้อมให้กับผู้ต้องขังในการฝึกอาชีพต่าง ๆ จะทำให้ผู้พ้นโทษออกไปจากเรือนจำมีอาชีพที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ และไม่กลับมากระทำผิดอีก

วิมล อุวิวงศ์พงษ์เดช (2545, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกของผู้ต้องขังเรือนจำกลางคลองเปรมก่อนได้รับการปลดปล่อย เพื่อศึกษาว่าผู้ต้องขังที่เข้าโครงการเตรียมความพร้อมของผู้ต้องขังด้านความรู้ ความเข้าใจต่อการประกอบอาชีพ ด้านทัศนคติต่อสังคมภายนอกที่จะเข้าอยู่ร่วม และด้านความตั้งใจมุ่งมั่นจะประพฤติตนเข้ากับสังคมภายนอก และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอกของผู้ต้องขัง การศึกษา

พบว่า ผู้ต้องขังมีความพร้อมในการดำรงชีวิตภายนอก ก่อนได้รับการปลดปล่อย ในด้านความรู้ความเข้าใจต่อการประกอบอาชีพอยู่ในระดับต่ำ ด้านทัศนคติต่อสังคมภายนอกที่จะเข้าอยู่และด้านความตั้งใจมุ่งมั่นจะประพฤติตนเข้ากับสังคมภายนอกอยู่ในระดับสูง เมื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมการดำรงชีวิตภายนอกของผู้ต้องขัง ก่อนได้รับการปลดปล่อยในแต่ละด้านพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมด้านความรู้ความเข้าใจต่อการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังมี ตัวแปร ได้แก่ สิ่งเอื้ออำนวยในการดำเนินชีวิตภายนอก ความต้องการความช่วยเหลือจากกลุ่มสังคมสงเคราะห์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมด้านทัศนคติต่อสังคมภายนอกที่จะเข้าอยู่ร่วมมี 2 ตัวแปร ได้แก่ ความสนใจเข้ารับการฝึกอบรม ภูมิลำเนาเดิมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมด้านความตั้งใจมุ่งมั่นจะประพฤติตนเข้ากับสังคมภายนอกมี 3 ตัวแปร ได้แก่ ความสนใจเข้ารับการฝึกอบรมอาชีพก่อนต้องโทษ อาชีพปัจจุบันของครอบครัว

กนกเรขา สุวรรณกิจ (2545, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง ศึกษาเฉพาะกรณีทัศนสถานหญิงกลาง เพื่อการศึกษาความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง จากการศึกษาพบว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 25 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา อาชีพรับจ้างทั่วไป ต้องโทษครั้งแรก การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังการพ้นโทษ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังการพ้นโทษ กล่าวคือ ผู้ต้องขังที่มีอายุมากกว่า 46 ปี มีความคาดหวังต่อสังคมสูงสุด ผู้ต้องขังที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาขึ้นไป มีความคาดหวังต่อสังคมสูงสุด และผู้ต้องขังที่มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนมากกว่า 7,000 บาท ขึ้นไป มีความคาดหวังต่อครอบครัวสูงสุด การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความสัมพันธ์ทางครอบครัวและสังคมของผู้ต้องขังก่อนและขณะต้องโทษกับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตหลังการพ้นโทษ พบว่าปัจจัยความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ได้แก่ การได้รับการยอมรับ การได้รับการเยี่ยมและการได้รับโอกาสกลับตนเป็นคนดี และปัจจัยแวดล้อมขณะต้องโทษ ได้แก่ การได้รับการปฏิบัติในเรื่องกฎระเบียบ การได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ และการได้รับการส่งเสริมในการฝึกวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษทั้ง 3 ด้าน คือ ความคาดหวังต่อตนเอง ความคาดหวังต่อครอบครัวและความคาดหวังต่อสังคม

ไพรัตน์ ปัจจะวงษ์ (2547, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความพึงพอใจของผู้ต้องขังต่อโครงการเตรียมการปลดปล่อยในเรือนจำกลางอุดรธานี เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของ

ผู้ต้องขังที่มีต่อโครงการเตรียมการปลดปล่อย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสถานที่ในการจัดการ การให้บริการของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและวิทยากร ระยะเวลาในการจัดโครงการ นอกจากนี้ยังต้องการทราบปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังในเรื่องของการเตรียมการปลดปล่อย เพื่อให้ได้หาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการโครงการเตรียมการปลดปล่อยเรือนจำกลางอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความประสงค์จะได้รับภายหลังพ้นโทษ คือ ทุนในการประกอบอาชีพ ขณะที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะมีความรู้เกี่ยวกับโครงการเตรียมการปลดปล่อยที่ทางเรือนจำจัดทำ และมีความพึงพอใจต่อโครงการเตรียมการปลดปล่อยอยู่ในเกณฑ์สูง แต่ก็มีปัญหาและความต้องการที่ประสงค์จะให้ทางเรือนจำเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้ ด้านสถานที่จัดโครงการ สภาพโดยทั่วไปเหมาะสม แต่มีความซ้ำซาก จำเจในบรรยากาศที่จัดขึ้น ด้านของเครื่องมือเครื่องใช้มีเพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ แต่วัสดุอุปกรณ์มีจำนวนจำกัด ผู้ต้องขังมีความต้องการที่จะให้ทางเรือนจำจัดหามาให้มีจำนวนเพียงพอกับความเป็นจริง ระยะเวลาในการจัดโครงการ โดยภาพรวมมีความเหมาะสม แต่ผู้ต้องขังต้องการที่จะให้ทางเรือนจำกำหนดโดยแน่ชัดว่า การฝึกวิชาชีพระยะสั้นแต่ละประเภทจะต้องใช้เวลาเป็นจำนวน กี่ ชั่วโมงจึงจะสำเร็จ

อัจฉรา เขตภารา (2545, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง เพื่อศึกษารูปแบบในการดำเนินงานด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำ / ทณฑสถานศึกษาทัศนะของเจ้าหน้าที่ฝ่ายฝึกวิชาชีพเกี่ยวกับรูปแบบของการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง และศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบของการดำเนินงาน ด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง พบว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายฝึกวิชาชีพส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจค่อนข้างมากเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังและในด้านทัศนคติของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับรูปแบบการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการนำประเมินการฝึกวิชาชีพมาใช้เพื่อทดสอบพัฒนาการในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ในการพัฒนารูปแบบ หรือวิธีการฝึกวิชาชีพที่พัฒนาขึ้น สามารถสนองตอบต่อความต้องการของผู้ต้องขังได้ รวมทั้งก่อให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังได้ในส่วนหนึ่ง แต่เนื่องจากข้อจำกัดบางประการที่ไม่ได้เกิดจากตัวเจ้าหน้าที่หรือผู้ต้องขัง ทำให้การฝึกวิชาชีพไม่สามารถดำเนินไปได้ด้วยความราบรื่นได้เท่าที่ควร กฎระเบียบที่ได้กำหนดขึ้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงให้อึดต่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ต้องขังพึงได้รับ ขณะเดียวกันระบบต่าง ๆ รวมทั้งการควบคุมผู้ต้องขังจะต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งโดยทำที่สุดแล้ว การนำระบบ due process เข้ามาใช้หรือนำระบบการกลั่นกรองผู้กระทำความผิดมาใช้อย่างจริงจังได้ ก็จะทำให้เรือนจำหรือ ทณฑสถาน

สามารถให้การดูแลและมีการจัดรูปแบบการฝึกวิชาชีพที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อผู้ต้องขังได้มากยิ่งขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า กรมราชทัณฑ์ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบ เรื่อง การควบคุมตัวผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ แล้วยังต้องมีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ที่กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดี ทั้งนี้จะต้องให้การปฏิบัติแก่ผู้ต้องขังตั้งแต่รับตัวเข้ามาในเรือนจำ จนกระทั่งปล่อยตัวออกไปสู่สังคมตามเดิม การเตรียมความพร้อมให้กับผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมด้านฝึกวิชาชีพให้สามารถประกอบอาชีพสุจริต หาเลี้ยงตนเองได้ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องขังเอง ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังควรทราบถึงลักษณะ และการดำเนินงานฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องในการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังมีความคิดเห็นและคิดว่าแนวทางการพัฒนาการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเป็นอย่างไรถึงจะเหมาะสม จึงนำไปสู่กรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

